

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 30 [2764]

Пятніца, 25 ліпеня 1975 г.

Цана 8 кап.

НА ЁРАДЖАЙНАЙ НІВЕ

Гудуць камбайны ў полі. На працу заступіла другая змена механізатараў. А тыя, што здалі вахту, прыселі ў засені дрэў, каб адпачыць і далучыцца да мастацкага слова, чароўнай музыкі, песні ў выкананні самадзейных калектываў. Такую карціну можна ўбачыць сёння не толькі на палявым стане, але і ў чырвоным кутку жывёлагадоўчай фермы, на вясковай танцпляцоўцы, у сельскім клубе...

Са змястоўнай праграмай выступае зараз перад працаўнікамі палёў і ферм агіткалектыў Пухавіцкага РДК. Саліст агітбрыгады Валерый Мазанік — аператар раённага аддзялення сувязі — цудоўна выконвае мелодыі франтавых год, а Наталля Вавула — энергетык — лірычныя песні савецкіх кампазітараў. На высокім прафесійным узроўні чытае сатырычныя маналогі, сьветчы, рэпрызы Валерый Жук — былы воін, у нядаўнім актыўным удзельнік армейскай мастацкай самадзейнасці. Больш як дваццаць год выступае на самадзейнай сцэне Вольга Васільеўна Мазанік. Сцэнікі са спектакляў Пухавіцкага народнага тэатра, частушкі на тэмы дня, народныя напевы — усё гэта пад сілу яе самабытнаму таленту. Як эстафету, пераймае ад яе сцэнічнае майстэрства Людміла Матусевіч — выканаўца беларускіх, рускіх і малдаўскіх танцаў...

Гэты здымак (уверсе) зроблены на жніве ў саўгасе «Доктаравічы» Капыльскага раёна. Агітатар — загадчыца Углоўскага клуба Ганна Мікалаеўна Жгун прыехала да камбайнераў, каб паведаміць ім аб ходзе сацыялістычнага спаборніцтва, аб выніках работы за папярэдні дзень, расказаць аб падзеях у краіне і за рубяжом.

Гудуць камбайны ў полі... Да позняга вечара не змаўкае гэты гул і над палеткамі калгаса «Кастрычнік» Зэльвенскага раёна. Убраць у сціслы тэрмін 1.070 гектараў зерневых і зернебабовых — такая задача механізатараў гэтай гаспадаркі. І яна паспяхова ажыццяўляецца. На хлебпрыёмныя пункты ўжо адпраўлена больш як 200 тон зэрня новага ўраджаю. У гэтым невялікая заслуга і званявога перадавога звяна камбайнераў Уладзіміра Аляксеевіча Шышка (здымак унізе).

Фота А. Перахода і П. Наватараа.

[БЕЛТА]

ЭКІПАЖ КАРАБЛЯ «САЮЗ-19» НА РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Вучоным, канструктарам, інжынерам, тэхнікам і рабочым, усім калектывам і арганізацыям, якія прымалі ўдзел у падрыхтоўцы і ажыццяўленні палёту савецкага касмічнага карабля «Саюз-19» сумесна з касмічным караблём ЗША «Апалон».

Савецкім касманаўтам таварышам ЛЯОНАВУ Аляксею
Архіпавічу і КУБАСАВУ Валерыю Мікалаевічу

Дарагія таварышы!

Усе чалавечыя захапленні і сумесныя эксперыменты ў космасе — сумесным палётам савецкага карабля «Саюз-19» і амерыканскага карабля «Апалон». Упершыню ў гісторыі ажыццяўлена стыкоўка касмічных караблёў дзвюх краін, апрабаваны ў дзеліні новыя сродкі стыкоўкі з мэтай забеспячэння бяспекі палётаў чалавека ў касмічнай прасторы, праведзены астрафізічныя, медыка-біялагічныя, тэхналагічныя і геофізічныя эксперыменты.

Палёт касмічных караблёў СССР і ЗША з'яўляецца значным крокам у развіцці савецка-амерыканскага навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва. Яго паспяховае ажыццяўленне адкрывае новыя перспектывы сумеснай работы розных краін у мірным асваенні касмічнай прасторы.

Велізарны ўклад у гэту высакародную справу ўносіць савецкая навука і тэхніка. Вучоныя, канструктары, інжынеры, тэхнікі і рабочыя азнаменавалі завяршальны год дзевятай пяцігодкі новымі дасягненнямі ў далейшым вывучэнні і асваенні космаса. Паспяхова праходзіць работа другога экіпажа савецкіх касманаўтаў на борце арбітальнай навуковай станцыі «Сабют-4». Да планеты Венера старта-

валі аўтаматычныя касмічныя станцыі «Венера-9» і «Венера-10». Праводзяцца даследаванні Месяца і калямесяцавай прасторы аўтаматычнай станцыяй «Месяц-22». У інтарэсах навукі і народнай гаспадаркі рэгулярна запускаюцца ў касмічную прастору спадарожнікі сувязі, метэаралагічныя і іншыя спадарожнікі.

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР сардэчна віншуюць вас, дарагія таварышы Аляксея Архіпавіча Ляонаў і Валерыя Мікалаевіч Кубасаў, з бездакорным выкананнем задання Радзімы. Мы таксама адзначаем высокае майстэрства амерыканскіх касманаўтаў Томаса Стафарда, Вэнса Бранда і Дональда Слейтана і вашу сумесную дружнюю работу.

Горача віншваем вучоных, канструктараў, інжынераў, тэхнікаў, рабочых, спецыялістаў касмадрома і камандна-вымяральных комплексу, усе калектывы і арганізацыі, якія забяспечылі падрыхтоўку і правядзенне палёту касмічнага карабля «Саюз-19», выкананне адказнай праграмы сумеснага савецка-амерыканскага эксперыменту.

Жадаем усім вам, дарагія таварышы, новых вялікіх дасягненняў у асваенні касмічнай прасторы ў імя трывалага міру на зямлі, у імя прагрэсу чалавечтва.

Л. БРЭЖНЕЎ. М. ПАДГОРНЫ. А. КАСЫГІН.

ЦЭНТРАЛЬНАМУ КАМІТЭТУ КПСС, ПРЭЗІДЫУМУ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР, САВЕТУ МІНІСТРАЎ СССР

Дакладваем:

21 ліпеня 1975 года пасля паспяховага выканання праграмы палёту спускаемы апарат касмічнага карабля «Саюз-19» зрабіў пасадку ў задзеленым раёне Савецкага Саюза.

Нам выпалі вялікі гонар ўдзельнічаць у першым у гісторыі чалавечым сумесным палёце касмічных караблёў дзвюх краін — СССР і ЗША. У гэтым важным для справы міру і прагрэсу ўсіх народаў Зямлі касмічным палёце нават натхнялі высокая ацэнка працы

вучоных, канструктараў, рабочых, касманаўтаў і цёплыя словы прывітання таварыша Л. І. Брэжнева.

У ходзе палёту ўпершыню былі ажыццяўлены стыкоўкі касмічных караблёў: савецкага — «Саюза» і амерыканскага — «Апалона». Усе сістэмы, абсталяванне і навуковая апаратура касмічнага карабля

«Саюз-19» поўнасцю забяспечылі выкананне запланаваных работ.

Горача дзякуем Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР і Савету Міністраў СССР за аказанае нам давер'е.

Экіпаж карабля гатовы да выканання новых заданняў Радзімы.

Камандзір карабля ЛЯОНАЎ.
Бортінжынер КУБАСАЎ.

Байканур. Савецкія касманаўты А. Ляонаў і В. Кубасаў пасля прыземлення. Сустрэча на роднай зямлі.

Тэлефота ТАСС—БЕЛТА.

ПЕРШАЯ СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР ДЗЕВЯТАГА СКЛІКАННЯ

24 ліпеня, у 11 гадзін раніцы, у Доме ўрада, у зале пасяджэнняў Вярхоўнага Савета Беларускай ССР адкрылася першая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

- На абмеркаванне сесіі вынесены наступныя пытанні:
1. Выбранне Мандатнай камісіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.
 2. Аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.
 3. Аб утварэнні пастаянных камісій Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.
 4. Выбранне Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.
 5. Утварэнне Урада Беларускай ССР—Савета Міністраў Беларускай ССР.
 6. Аб ажыццяўленні працоўнымі Беларускай ССР сацыялістычных абавязанстваў па паспяховаму выкананню і перавыкананню планаў дзевятай пяцігодкі.
- Работа сесіі працягнецца два дні.

УЗНАГОРОДЫ МАСКОЎСКАГА КІНАФЕСТЫВАЛЮ

Амаль два тыдні ў Маскве працягваўся IX Міжнародны кінафестываль, які сабраў звыш 1.300 дзеячаў экраннага мастацтва амаль са ста краін. 23 ліпеня сталі вядомы вынікі кінагляду.

Журы конкурсу поўнаметражных мастацкіх фільмаў прысудзіла тры залатыя прызы. Імі адзначаны фільмы: савецкі «Дэрсу Узала» (рэжысёр Акіра Курасава), польскі «Запаветыя зямлі» (рэжысёр Анджэй Вайда), і італьянскі «Мы так кахалі адзін аднаго» (рэжысёр Эторэ Скюла).

За лепшае выкананне жаночай ролі прызны прысуджаны Харыет Андэрсан (фільм «Белая сцяна», Швецыя) і Фаніме Буамары (фільм «Спадчына», Алжыр). Лепшымі выканаўцамі мужчынскай ролі прызнаны Мігель Бенавідэс (фільм «Другі Францыска», Куба) і Георгій Георгіеў-Гец (фільм «Сялян на веласіпедзе», Балгарыя).

Журы конкурсу кароткамет-

ражных фільмаў прысудзіла залаты прыз венгерскай кінастужцы «Геранічная сімфонія» (рэжысёр Ілона Калоніч), Залатым прызам адзначана таксама праграма фільмаў італьянскіх рабочых кінаарганізацый — «Брэзнія-1974» (аўтары — Джані Банічэлі, Лейла Цэла, Паола Мадуньо, Паола Гамбесчыя, Луджы Перэлі, Леанід Рэголі ў супрацоўніцтве з кінагрупамі федэрацый Камуністычнай партыі Балоні — Неапалі—Мілана) і «Злачынства ў мірны час» (рэжысёр Джана Бутурый).

Вынікі конкурснага паказу падвяло журы фестывалю фільмаў для дзяцей. Залаты прыз прысуджаны французскай стужцы «Парад» (рэжысёр Жак Тіці). Срэбранымі прызамі ўзнагароджаны савецкі фільм «Масква—Касіня» (рэжысёр Рычард Віктарыў), балгарская карціна «Ні з кім» (рэжысёр Іванка Чарыкава) і югаслаўская «Хлопчык і скрыпка» (рэжысёр Паван Ранчыч).

ТАСС.

Імя Аляксандра Даўжэнкі

Штогод выдатным творам савецкай кінематографіі на ваенна-патрыятычную тэму прысуджаюцца медалі імя выдатнага мастака-камуніста А. П. Даўжэнкі. Сёлета гэтую высокую адзнаку атрымае стужка вытворчасці студыі «Беларусьфільм» — «Польмы». Яе стваральнікам прысуджаны сярэбраныя медалі. Іх удастоены рэжысёр

В. Чацверыкоў, апэратар Б. Аліфер, мастак Я. Ігнаценка, артысты М. Глузскі, П. Глебаў, Б. Бабкаўскас, У. Івашоў, Ю. Каюраў. Залатымі медалямі адзначаны ўдзельнікі калектыву, што здымаў на студыі «Масфільм» карціну «Фронт без флангаў».

В. ІВІН.

НА РУСКАЙ МОВЕ

Выдавецтва «Советский писатель» выпусціла кнігу апавесцей народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна «Трывожнае шчасце». На рускую мову апавесці перакладзены П. Кабарэўскім і А. Астроўскім.

У гэтым жа выдавецтве выйшла з друку кніга Івана

Навуменкі «Вецер у соснах» у перакладзе з беларускай Я. Мазалькова.

У выдавецтве «Искусство» выдадзена кніга народнага пісьменніка рэспублікі Героя Сацыялістычнай Працы Кандрата Крапівы «Драмы і камедыі».

НОВЫЯ НАЗВЫ ВУЛІЦ

Расце, прыгажэ родны Мінск, горад-герой, горад-воін. Папыраюцца межы беларускай сталіцы. З'яўляюцца новыя вуліцы, і яны, натуральна, не застаюцца безыменнымі. Так, у Мінску ёсць ужо вуліцы, названыя імёнамі Пятра Глебкі, Янкі Маўра, Ільі Гурскага і іншых пісьменнікаў. А вось два апошнія рашэнні выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных. Адною з вуліц у Савецкім раёне сталіцы прысвоена імя выдатнага беларускага кінарэжысёра,

аднаго з заснавальнікаў беларускага савецкага кіно Ул. Корш-Сабліна. Вуліца, якая праектуецца і ўжо забудовуецца ў раёне «Зялёны Луг-5», названа імем аўтара оперы «Алеся» і многіх іншых таленавітых твораў, народнага артыста СССР Я. К. Цікоцкага.

На доме нумар 36 па Ленінскім праспекце, дзе доўгі гады жыў Яўгеній Карлавіч Цікоці, умацавана мемарыяльная дошка.

Я. САДОЎСКІ.

У РЭДАНЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Усім, хто павіншаваў мяне з сямідзесяцігоддзем і ўзнагародай — ордэнам Дружбы народаў, вялікае дзякуй.

Пятрусь БРОЎКА.

ХОЦЬ у перадавым сто трыццаць шостым спецыялізаваным будаўнічым упраўленні горада Бабруйска Анатоля Рыгоравіч Баразна і не навічок, але на пасадзе начальніка гэтага прадпрыемства робіць першыя, можна сказаць, самыя цяжкія крокі. Да будаўніцтва ён быў прарабам. На рабоце сустракаўся з начальнікамі участкаў, вырашаў набаздавыя пытанні, бігучыя праблемы. А тут раптам на яго плечы ўзвалі ўсё ўпраўленне...

Не ўсе правільна зразумелі такое павышэнне Анатоля Баразны. Есць, маўляў, кадры і больш вопытныя, а яму толькі трыццаць.

Таму з недаверам ставіліся да Анатоля Рыгоравіча, выправалі апасенні, што ўпраўленне можа выліцець у трубу. А план жа на трэці, раўнаючы год дзевятай пяцігодкі ўзрастаў аж на дваццаць два працэнты. Прыбыла новая тэхніка. Аднаведна набраліся рабочыя. Сярод добрых людзей трапіліся і прагульшчыкі. Зніжчалася дысцыпліна. Малады, энергічны начальнік адразу ж пачаў пошукі форм і метадаў уздзеяння на калектыв.

Перш-наперш Баразна пачаў узнімаць аўтарытэт і ролю брыгадзіраў. Яны ж набіраюць людзей і працуюць з імі, і бачаць, як хто стараяцца на рабоце...

А то заходзіць аднойчы да Баразны вядомыя ва ўпраўленні страхар Аркадзь Царыкевіч. Узрушаны. Стукае кулаком па сталю, амаль крычыць:

— Работы столькі!.. А хлопцы позныцца на аб'ект, не слухаюцца.

— Вы ж самі, Аркадзь Паўлавіч, набралі сабе брыгаду, — сказаў начальнік упраўлення. — Самых надзейных хлопцаў...

— У душу кожнаму не заглянеш, Рыгоравіч, — гарачыўся Царыкевіч. — На выглед усе добрыя. А працуюць і наводзяць сябе няроўна.

— А чаму вы, таварыш Царыкевіч, не хочаце прызнаваць новыя формы аплаты працы? — пайшоў у наступленне і Баразна. — Чаму не выкарыстоўваеце праў брыгадзіра, як гэта робіцца ў брыгадзе Мікалая Злобіна? Вас жа не проста так сабралі і агітавалі за пераход на прагрэсіўныя формы арганізацыі працы і аплаты за зробленае...

Апусціў тады галаву Царыкевіч, моўчкі выйшаў з кабінета начальніка...

Крыху больш як год мінула з той памятнай сустрэчы

брыгадзіра і начальніка ўпраўлення. Сёння страхары Царыкевіча — перадавыя, узорныя калектывы.

...Поспехі ўпраўлення адначаліся кіраўнікам трэста, у гарэме партыі.

...Ваіны ён не помніў. Яна прыйшла пазней — брацкімі і адзіночнымі магіламі наўва дарогі і гасцінцы, на лясных палічках, бясконцымі расказамі бацькі-славутага партызанскага камандзіра — пра барацьбу з чужынкамі.

Маці яго — Зінаіда Пятроўна — таксама партызанка.

Шчырасць і прынцыповасць, павага да людзей і адкрытасць перадаліся ад баць-

прыйшлі больш, чым спакойна.

— Мацеце дыплом інжынера. Хочаце да нас на работу. Майстрам можам аформіць. І то з выездам у Асіповічы.

— Вельмі добра. Там бацькі... Будаваньне, значыць, млынкамбінат?

— Захацелі, — адзівіўся начальнік аддзела кадраў. — Будзеце правядваць каналізацыйны калектар!

Прапанова такая, зразумела, не зусім задавальняла Анатоля. Ды на большае разлічваў не прыходзілася. Ад сталых спецыялістаў на аб'ектах ён даведаўся, што ў трынаццатым трэсце даўня завядзёнка: інжынер з пачочных можа ўладкавацца толькі майстрам. А назвай ужо, калі чалавек пазнае ўсе

трабуе, каб правільна тэхнічна біспекі ўсе добра ведалі і выконвалі іх у паўсведзёнай працы.

Ужо будуючы Асіповіцкі кардонна-рубероідны завод, прараб Баразна сутыкнуўся з другой вельмі важнай праблемай. На той раз ставала ў трэсце матэрыялаў і механізмаў, дык Анатоля Рыгоравіч так арганізаваў падначаленыя брыгады, што яны за месяц выканалі на дзве нормы. Аднаведную павінны былі людзі і зарплату атрымаць. А нарміроўшчык разводзіць рукамі:

— Не можам мы па столькі рабочым вынісваць.

— Чаму?

— Фонд зарплаты не гумавы...

— На яшчым участку эканомія! — гаварыў прараб.

— Людзі з іншых аб'ектаў будуць да вас прасіцца, — выстаўляў козыры нарміроўшчык.

— Лепшых мы возьмем, — пагаджаўся Баразна.

— А што запноць іншыя прарабы?

— Над канец гутаркі Анатоля Рыгоравіч заключыў:

— Вынісвайце тое, што людзі зарабілі!

З-за гэтага і «разгулялася завручка» ва ўпраўленні. Каб не зніжаць аб'ёму выкананых работ, фінансавая служба без ніякіх на тое надстаў зрэзала расцэнкі.

— Нельга так, — даказваў Баразна. — Гэта ж элементарнае парушэнне законаў аб працы!

— Як мы рашылі, — адказалі ў аддзеле, — так і будзе. Не ў сваю кішэню мы кладзем тва грошы...

І ўсё-такі Баразна дабіўся свайго. Рабочым выплацілі тое, што яны зарабілі.

...Здача Асіповіцкага млынкамбіната затрымлівалася з-за няспраўнасці калектара. А тут зіма. Ртуць у тэрмометрах падае ніжэй за трыццаць градусаў.

Аб'ём жа работ вялікі. Амаль увесь трубаправод, несахайна закладзены іншым участкам, трэба было перабраць занова.

Начальнік упраўлення сабраў усіх майстроў і прарабаў, сказаў без утойкі:

— На калектары гарым!.. Выватых за брак пры ўкладцы труб мы выявілі, пакараем строга. А млынкамбінат трэба здаць у тэрмін. Хто возьмецца за калектар?

— І пасля хвіліннага маўчання спытаў: — Што думае Анатоля Рыгоравіч?

— Трэба дык трэба, — спакойна адказаў Баразна. — Брыгада Анатоля Кахановіча не падвядзе.

— Напрасіце хлопцаў, растлумачце задачу, — гаварыў упраўляючы. — Мы іх не пакрыўдзім.

— Што прасіць? — усмінуўся Баразна. — Спажы, што калектар трэба здаць тэрмінова...

...Трубы праклалі адносна хутка. А вось перад ачысткай іх ад пяску задумаліся. Заганяць у калектар трохметровы ў дыяметры мячкі і напіраць на яго вадою пад ціскам, як рабілі раней. — марудна і дорага. На нейкі час трэба будзе ўвесць гойд пааб'яляць вады. А такога ніхто не дапусціць. Калі ж меншым струменем прамаваць трубы — сарвецца план здачы аб'екта.

І рабочыя прапанавалі прыставаць прыставаць для ачыскі калектара. Замерст мячкі ў трубы яны заганялі металічны спадарожнік крыху меншага дыяметра. Прымацавалі да яго трос. І падчалі да бульдозера. Рацыяналізацыя ажыю ў пятнаццаць разоў павялічыла праходку. Людзі і прадпрыемствы горада ні хвіліны не былі без вады.

Буйнейшае прадпрыемства Асіповіч было здадзена ў эксплуатацыю датэрмінова. За ўмелае кіраўніцтва і праўленую ініцыятыву пры будаўніцтве кардонна-рубероіднага завода Анатоля Рыгоравіч Баразна быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

...Дзейныя меры па ўмацаванні дысцыпліны і парадку прадпрыняў Анатоля Баразна на пасадзе начальніка сто трыццаць шостага будаўнічага спецыялізаванага ўпраўлення. Асабліва звярнуў увагу на работу інжынерна-тэхнічных работнікаў. Таму-сяму прапанаваў заняць пасаду згодна адукацыі і здольнасцям.

Напружана, з апыраджаннем графікаў працаваў калектыв сто трыццаць шостага ўпраўлення першыя месяцы сёлета года. Блізка да сярца ўспрынялі людзі заклікі:

— Больш прадукцыі, з меншымі затратамі, лепшай якасці!

— Пяцігодку — датэрмінова!

— Завяршальнаму году — ударную працу!

— XXV з'езд — дастойную сустрэчу!

Самога Анатоля Рыгоравіча два месяцы назад абралі намеснікам старшыні Бабруйскага гарвыканкома. Адказвае ён за капітальнае будаўніцтва горада — значыць, і за сваё ўпраўленне, за людзей, з якімі не адзін год і не адзін дзень дзяліў радасці і цяжкасці.

На новай пасадзе Анатоля Баразна робіць першыя крокі. Глыбока знаёміцца з аб'ектамі, аналізуе стан спраў, дае парады. І патрабуе бездакорна выконваць усе распараджэнні-загады, якія скіраваны на ўмацаванне дысцыпліны, на прымяненне навічковых метадаў арганізацыі працы, на ударнае завяршэнне ўсіх планаў дзевятай пяцігодкі.

Валянцін
МЫСЛІВЕЦ

КРОКІ

коў і яму, Анатолю. Пачатковай школы ў Асіповічах ён усё роўна як і не канчаў. Настаўнікі мяняліся часта, ледзь паспяваў ухваліць галоўнае. А вось у Ясенскай дзесяцігодцы Анатолю проста шанцавала на настаўнікаў. Незабыўныя Аляксандр Аляксеевіч Далідовіч і Іван Іванавіч Лыка — людзі вопытныя і прадбачылівыя — паралі Анатолю наступіць у Горкаўскую сельскагаспадарчую акадэмію. Мажліва, спадзяваліся, што Баразна пасля вучобы вернецца ў вадкас Імя Леніна і ў будучым замяніць бацьку на старшыньскай пасадзе.

Падаў дакументы і здаваў уступныя экзамены Баразна на інжынерна-механічны факультэт. Але не прайшоў сюды на конкурсе. Дык доктар тэхнічных навук, прафесар Іван Васільевіч Зубрыцкі прапанаваў яму і іншым, у каго быў высокі бал, перайсці на інжынерна-будаўнічы факультэт, дзе першакурснікаў не ставала.

Пасля выпуску Анатоля Баразна і яго сабры на акадэміі Васіль Крышталовіч, Геннадзь Гарбузаў, Уладзімір Скарынін, Пётр Кажэжкі, Аляксандр Калодачка накіраваны былі ў Гродзенскую экспедыцыю, склалі Сморгонскі землярны атрад.

Восенню 1965 года Анатоля Баразна прызвалі на ваісковую службу. Лейтэнантам прыхаў Анатоля Баразна да бацькоў у Асіповічы. Селі сям'ёю за святочны стол, вяртаюцца. А маці пытае:

— Зноў, Толя, наездзі у тую экспедыцыю? Галодны і халодны будзеш...

— Ты не камандуй, — махнуў рукою бацька. — Хай сам выбірае сабе работу...

І ён выбраў.

...У трынаццатым будаўнічым трэсце Анатоля Баразна

тонкасці будаўнічай індустрыі і пры тым правільны арганізатарскія здольнасці, яго вылучалі на больш адказную пасаду.

Пракладаць калектар давалася ў вельмі складаных умовах. Стужка пралягала на вялікай глыбінні. Траншэя надільвала грунтовымі водамі. Зямля абсоўвалася. Многа часу і фізічнай працы вымагала закладка труб пад чыгуначным палатном. Ды буда да была наперадзе.

На калектары асыпала зямлёю лепшага брыгадзіра сто трыццаць шостага ўпраўлення Аляксандра Драгавейку. Траншэю якая ў зону абвалаў, і выратаваць не амаль.

Прыехала начальства з трэста, следчыя органы. Загінуў чалавек. Кіраўнік аб'екта павінен неслі адказнасць, хоць ён і не пасылаў Драгавейку ў тую траншэю. Майстар павінен усё прадбачыць і не дапускаць аварыі.

Запалося ўсё, закамаяла ў душы Анатоля Баразны за тую цяжкія, трагічныя дні. Родная маці плача, пытаецца голасна:

— Як жа здарылася, сыноч, што ў мірныя дні чалавек прапаў? Жонка ў яго, двое сіротак...

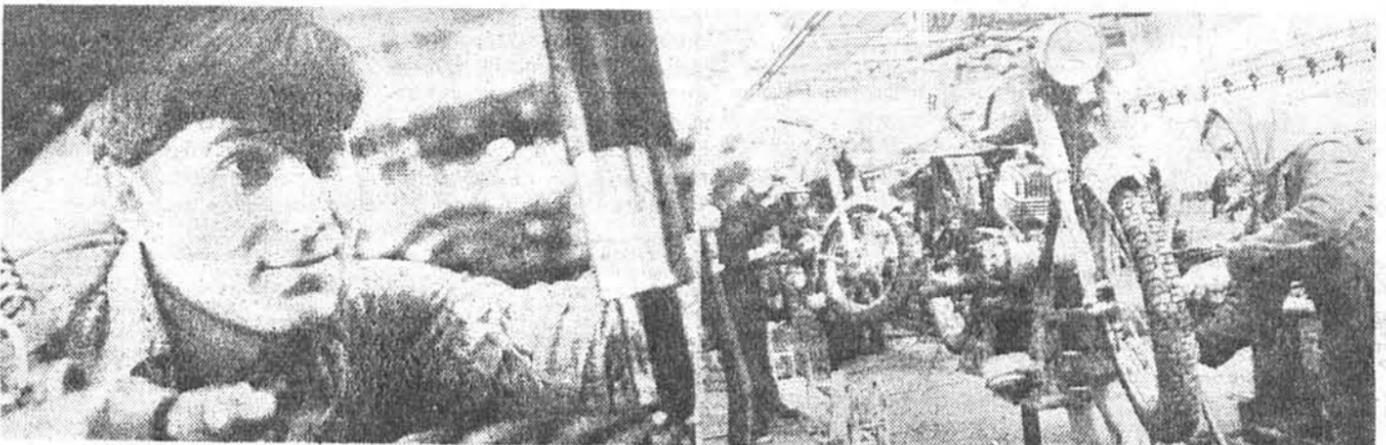
Бацька разумее ўсё, але зноў жа, нібы напранае:

— Да людзей, Толя, трэба асабліва ўвага. У нас у партызанах і то ж спаганялі за небаявыя страты...

Трагедыя гэта болем лягла на душу маладога спецыяліста. Анатоля паехаў у трэст і напрусіўся:

— Перавядзіце на любую пасаду, каб толькі без траншэй і катлаванаў.

Просьбу ўважылі і прызначылі Анатоля Баразна майстрам на ўчастак дарожнага будаўніцтва. Ад людзей ужо ён — ні водступу, Па-

Каля 800 тысяч штук матэрыялаў і веласіпедў выпускае ў год Мінскі мотавелазавод. На заводзе шыршыцца сацыялістычнае спаборніцтва ў гонар XXV з'езда КПСС. Лепшая змена мотазборачнага цэха, якую ўзначальвае М. Ефрамюк, працуе з апыраджаннем графіка (здымак справа). У авангардзе спаборніцтва зборшчык Анатоля Глазко (на здымку злева).

Фота К. МІХАНЛАВА.

З АКТЫЎНАЙ ПАЗІЦЫІ

СУЧАСНАЯ беларуская паэзія даследуецца досыць інтэнсіўна і ў розных кірунках. Таму кожнаму з іх пра яе прымаецца з пэўнай перацяжкай, а ці не паўтараюць аўтары адзін аднаго, ці самастойныя яны ў сваіх вывадах і назіраннях? Прыемна, што М. Ароўка не паўтарае сваіх папярэднікаў. Асабліва гэта відаць пры знаёмстве з праблемнымі артыкуламі: «Дзень нараджэння — кожны дзень», «Маналогі паэтычных пакаленняў», «Паэма: крызіс ці адраджэнне?».

Першы з іх прысвечаны творчасці Максіма Танка. Аўтар удава сакарыстаўшы дэбіннавыя запісы пісьменніка з «Лісткаў календара», прыходзіць да цікавых, часам нечаканых вывадаў. Так, вытокі наватарства паэта крытык бачыць не толькі ў тым, што М. Танк ставіў яго ў прамую залежнасць ад цяжкай рэальнасці эпохі і хацеў бачыць сваю паэзію «ціжкай, як камень», вырваны з бруку падчас вулічных баёў, немілагучнай, як стогні ці крык, чырвонай, як пралітая кроў. Наватарства Танка, сцвярджае М. Ароўка, не ў меншай ступені вынікала з неспрымасці паэта да шэрасткі, сляпога наследавання адкрыццяў мінулага («Сапраўднай традыцыяй павінен быць бунт супроць усяго, што адбылося ў свой век...»).

Разважаннямі крытыка наводзіць на роздум... А ці не злоўжываем мы цяпершнім саміх пісьменнікаў, старанна

М. Ароўка, Галоўная служба паэзіі, Зборнік крытычных артыкулаў, Мінск «Мастацкая літаратура», 1974.

вышукваючы ў іх творах элементы традыцыі і наследавання? Ды ці добра, калі мастак наследуе ўсе набытыя бяздумна, без адбору, слепя? Слідзі такіх «наследаванняў» мы бачым ішчэ даволі часта. А ці прыносяць яны гонар пісьменнікам? «Лісткі календара» даюць нам матэрыялы для разваг.

У другой частцы гэтага артыкула шмат палемікі. М. Ароўка «спрашаецца» з В. Рагойшам і іншымі даследчыкамі, якія кананізуюць танкаўскі верлібр. Спрашаецца слушна, доказна.

Згаджаецца з М. Ароўкам і тады, калі ён піша пра два крытэрыі эстэтычнай адметнасці мастацкага свету паэта, якія вынікаюць з двух тыпаў адносінаў да жыцця — «пазітыўнага, глыбока лірычнага... і негатыўнага, крытычна-сацыяльнага»; калі адзначае шматмернасць сучаснага танкаўскага лірычнага «я» ў адрозненне ад аднамернасці ранейшага: калі палемізуе з даследчыкамі, якія абараняюць тэзіс пра рамантызм мыслення паэта, адваргаючы рэалістычныя формы светаўспрымання ў яго творчасці.

Захапленне даследчыка матэрыялам адчуваецца на працягу ўсяго артыкула. Тэарэтычны ўзровень яго крытычнай думкі высокі, а элементы літаратуразнаўчых і літаратурна-крытычнага аналізу знаходзяцца ў непадзельным адзінстве. І гэта прыемна. Бо мы зачкакаліся грунтоўных прац пра сучасны літаратуры працэс, выкананых на належнай тэарэтычнай аснове. Бо, думаецца, даўно наспела неабходнасць адмаўлення крытыкі ад рапешных, павярхоўна-ацэнных, заснаваных на першых уражаннях пасля прачытання, прынцыпаў аналізу мастацкіх твораў. Крытык у нашы дні — да гэтага скіроўва-

юць і апошнія партыйныя дакументы пра літаратуру — павінен ведаць тэарэтычную аснову навуцы пра літаратуру не ў меншай ступені, чым літаратуразнаўца. Адчуваецца, што М. Ароўка навуку гэтую ведае дасканала.

Свае развагі пра «маналогі паэтычных пакаленняў» ён будзе таксама нетрадыцыйна, дасканала высвятляючы сутнасць такіх тэрмінаў-паняццяў, як «грамадзянскасць», «філасафічнасць», «інтэлектуальнасць», «эмістоўнасць формы» і «значнасць творчай асобы» ў паэзіі. Нам зразумелыя клонаты даследчыка пра тое, каб грамадзянскасць не падмянялася «пустою гульнёю ў вытанчаную духоўнасць, у псіхалагізм і глыбакадумнасць».

Слушным узяццем і выступленне супроць тэрміну «інтэлектуальнасць». Ён цяжка можа быць заменены іншым — «філасафічнасць», што прызнана ўжо дэ факта рускім літаратуразнаўствам. І, думаецца, што апошні раздзел артыкула, дзе гаворка ідзе пра залежнасць паэтычных набыткаў ад асабнасці творчай асобы пісьменніка — адзін з лепшых у кнізе. Нека сама сабой, смела і тактоўна, сказала ў ім набаледае: а, можа, відавочныя пралікі сучаснай маладой паэзіі ад недахопу «ўнутранага святання», ад страты адпаведнай нашаму часу меры духоўнасці, ад анімінасці, безасабовасці, уласцівых многім твораў? Даючы ў гэтай сувязі агульную ацэнку паэзіі Л. Дайнекі, А. Разанава, Р. Семашкевіча, Я. Янінчына, крытык прыходзіць да правільнага абагульнення: «Паэту з талентам у патэнцыі, мусіць, трэба сур'ёзна выходзіць сваю творчую асобу, павышаць не толькі яе паэтыч-

ную культуру, але і культуру чалавечую, высокамаральную, грамадзянскую. Відаць, наш «падлесак» мог бы сёння быць і гусцейшы і больш гоні, выносісты».

Так, бясспрэчна, мог бы быць. Але для гэтага маладзёжныя навіны дзень пры дні пазалашваюць духоўныя, маральныя, агульна-чалавечыя набыткі, паглыбляць не толькі прафесіянальны, але і сацыяльны, навуковыя веды. Толькі тады яны ўнімуцца на вышыню кулішоўскага ўмення ахопліваць і абагульняць асноўныя заканамернасці жыцця, засвоіць яго дыялектыку, далучацца да яго філасафічнасці. Толькі пры гэтай умове яны адкрыюць для сябе сакрэты танкаўскага гуманізму, шыршы, глабальнасці яго асацыятыўнага мыслення.

Праўда, я не падзяляю даволі рэсмістычнага погляду крытыка на лёс сучаснага паэтычнага эпасу. Можна, гэта якраз і добра, што паэма (не так, як у асобных выпадках эпас А. Вазнясенскага) шукае новую форму, разломваючы знутры панорам лірычнага струменю сюжэт, падзейнасць і г. д. Мабыць, старая, звыклая форма не задалавалі паэтаў, а такіх аднакі жанру, як «схопліванне жыцця ў яго вышэйшых момантах», патэтычнасць, стрымліваюць не хадзі наперад. Бадай, ліра-эпас, ліра-маналагічная (тэрмін М. Ароўкі) паэма зайвіць пра сябе ішчэ не адзін раз, глыбей раскрые свае магчымасці ў далейшым.

М. Ароўку паспехі паэмы бачацца ў паглыбленні, уздзіценні «псіхалагічнага і драматычнага пачаткаў». Гэта разумеюць і самі паэты —

П. Броўка і А. Кудашоў, К. Кірзенка і А. Вільнюс, А. Варцінскі і Р. Барадулін, Думасца, што трэба было грунтоўна прааналізаваць напісанае імі, ісці да тэарэтычных высноў ад канкрэтнага аналізу. А так многія разважання ў артыкуле засталіся агульнымі, прырода драматызму, псіхалагізму і лірызму ў паэме не вытлумачана.

Артыкулы М. Ароўкі — «тэарэтычнага ўхілу», праблемныя — чытаеш з вольнай цікавасцю. Што ж тычыцца маналагічных, дык не ўсёды аўтар узімаецца на неабходную вышыню крытычнага мыслення. Паддаюць незадавальненне нататкі «Творчы подвiг сацырыка», у якіх толькі агульныя тэзісы пра адметнасць «ідэнтэту К. Крапівы».

Белым атрымаўся аналіз «Кнігі ста песняў» і паэма К. Кірзенкі («Паэзія адданасці і веры»). Стварэнца ўражанне, што аўтар свідомо адыходзіць ад гаворкі пра мастацкія вартасці новых твораў паэта. Нека не схопліваецца агульнага ідэяцэптуальнага думка артыкула «У спелым лесе...» А «З маладосцю пад руку» трэба было б пашырыць, напоўніць аналізам паэмы М. Аўрамчыка «Волхаўская споведзь», гаворкай пра майстэрства пісьменніка, пра своеасабліваць раскрыцця вясняй, патрыятычнай тэмы ў яго творчасці, удакладніць тэзіс пра «рамантычна-прыўзнятую танальнасць» многіх вершаў».

З маналагічных артыкулаў вылучаюцца нататкі пра творчасць Р. Барадуліна «Набром з глыбін».

Кніга «Галоўная служба паэзіі» істотна дапаўняе наша ўяўленне пра сучасную беларускую літаратуру. Палемічна, востра напісаная, яна выклікае на роздум, на спрэчку. Што ж... У іх нараджаецца ісціна.

Мікола МІШЧАНЧУК.

ЗАСТАЕЦЦА ПЕСНЯ НА ЗЯМЛІ

У той далёкі асенні дзень ля школьнай дошкі сталі «новенькі». Урок ён ведаў не вельмі цвёрда, таму і адказ яго, пэўна, не задаволіў настаўніка. І ўсё ж дрэнную адзнаку вучань не атрымаў, бо ўрываў з пушкінава верша прачытаў нека па-свойму — сціпла і пранікнёна.

Было гэта больш як дзесяць гадоў назад у восьмым класе Крынкаўскай сярэдняй школы Лёзненскага раёна. Настаўнікам быў я, а вучнем — Валодзя Лісціна.

Помню яго, белгалолага хлопчыка з Пагосцішча, сур'ёзнага не па гадах на ўроках і занятках літгуртка, але вячэлага на перапынках у школьным двары, дзе бегалі любач яго таварышы, нават не падзражаючы, які цяжкі лёс выпаў на долю іх аднагодка.

...Жарт байна слова, што дзеці — знаходна буслова, Мне вельмі па сэрцу. Мні іншым, няхай іх находзяць, дзе хочучы: І ў сенцах.

І ў сене, пад ціхай павеццаю, пад ліпавым веццем, У жыцце, У Сусвеце, У сельскім Савецце... Мясце знайшлі на тым свеце... У канцлагеры... ..Не верце

Не верце, Дзе напісана: «...ў 1944 годзе», метрыцы,

«Лёзненскага раёна», «в. Пагосцішча...» Гэта маці Апаля, на неспымнасці — Асцерагалася Непрымнасцей...

У гэтым адкрытым і адчайным крыку — боль, гнеў і незагойная, крываваа рана вайны.

Паэма «Дзірваны» амаль з аўтабіяграфічнай дакладнасцю апавядае пра лёс беларускага хлопчыка ў гады цяжкіх выпрабаванняў. Калі Гайдалася неба над Койданавым, Бор рваў на сабе валасы шалёна. Прыклады і боты івановы Людзей заганылі ў эшалокы.

Першы глыток свабоды ён удыхнуў толькі пасля вызвалення. Затым былі школа,

горнапрамысловая і педагагічнае вучылішча, тэатральны інстытут. Прыдуць гады творчасці і гарэня, калі ён будзе настаўнічаць на Лёзненшчыне, шахцёрам спускацца ў шахты Данбаса, супрацоўнічаць у газетах, займаць пасаду дырэктара Палаца культуры ў Джанкоі.

І ўсюды ён нёс людзям святло сваёй душы, якая ўсё больш ярка і глыбока раскрывалася ў вершах.

Але трэба было яму праісці ішчэ нямаля дарог, ведаць многае ў жыцці, каб паспраўднаму адчуць прыгажосць роднага беларускага слова і лёгка, быццам рабіў гэта заўсёды, сказаць пра Радзіму:

Беларусь — мая калыска, Маці белая маю, Прыглядзі, каб, як калісьці, Зноў не выгуліўся я, Дзе такія дажджася! А хціны, як грыбы, Белай нонкай зрубаў селі У зялёную глыбіна. Шапаціць крылом аеру, Як падранак, азро... Хто не бачыў і не верыць — Хай бы зайздрасцю ўзлел!

Наогул у вершах яго тэма

Бацькаўшчыны, роднага краю займала не проста пачэсна месца, а была тым, без чаго аказваліся немагчымымі ні яго паэтычнае мысленне, ні побразная сістэма.

Завітаў бы я ў Пагосцішча, У лясочку б пагасціў, Я б да той рачулі гасцейкам, Як да маці, зачасціў... Ды матуля з падаконніка Выглядала да пары, — Над сасной на ўзгорку Сомейка — Сумны клічкік дагары...

Вобразы не трэба тлумачыць. Але ж толькі ўдумаіцца ў апошні радок — за ім вырастае цолая паэтычная карціна. І такіх вобразы-карцінаў ў многіх вершах Лісціна.

У сваіх творах Уд. Лісціна паўрымслівы і неспакойны, яму не сядзіцца на месцы. Але зноў і зноў цягнецца, быццам чырвоная нітка, праз усе радкі адна, галоўная, дарагая і бласконная думка пра Беларусь.

Ручаёў лясная патаемнасць І эльховы прысмак азрыкоў. Я б забыўся намогах іх дарэмна. Я б не збіў каменных тых замкоў, Тых, якімі да цябе прыкуты, Беларусь адзіная, штодня. Я — твой боль і я — твае пакуты. Я — тваё жывое бусліня.

Ён жыў далёка ад Беларусі, а сэрца цягнулася да роднай зямлі: «У нас у Джанкоі пачалася ўжо сапраўдная

вясна... Цвіце міндаль... А я думаю, што гэта мая зіма ў Крым — апошняя... Мінск... Мінск... Мінск... Вершы, вершы... І ішчэ раз вершы...»

Тая вясна і зіма сталі сапраўды апошнімі ў яго жыцці.

Ліжыць перада мной кніжка Уладзіміра Лісціна «Жураўлінае вясло». Глядаць з партрэта задумлівы прыгожы юнак.

І ўспамінаюцца вершаваныя радкі з яго п'есма: Яна, Радзіма, — нас яна вышэй, Паслужыш ёй — яна табе адслужыць Цяплом узнятых на цябе вачэй. Няхай папрон пашле мне з вас наторы, Юнак, я крокі збочыў быў свае, Але ж і мне, усё ж лічу, не сорам Глядзець у воны сінія яе.

Р. Барадулін адрадагаваў кніжку і напісаў да не прадмову: «Зялёны цяглік маленства спыніўся далёка ад радзімы. Але слова паэта засталася ў роднай Беларусі, слова мужнае і пяшчотнае, слова шчырае і пранікнёнае... Слову паэта жыць».

Гэтым радкамі няхай і заканчваюцца мае нататкі, што напісаны замест рэцэнзіі на першую і адзіную кніжку вершаў Уд. Лісціна «Жураўлінае вясло».

Застаецца песня на зямлі... Давід СІМАНОВІЧ.

Спявае сяло Ананьчыцы

Ананьчыцкаму жаночаму хору
Салігорскага раёна

Ужо не было на карце сяла,
Спілілі фашысты яго датла...
Уж не было купальскіх ванкоў
І вясельных спевакоў.

Пайшлі гарманісты — у танкісты,
Пайшлі нявесты ў бор вачысты,
Хаця не было на карце сяла—
Песня жыла!

Няўцешнай плакала ноччу ўдавой...
Куляй, гранатай была баявой.
Іскра да іскры — у лесе касцёр,
Слова да слова — выходзь на прастор!

Песня адважнай была партызанкай,
Роднай зямлёю
і роднай зямлянкай.
Хаця не было на карце сяла —
Песня жыла!

І праз гады прыйшла да людзей,
Стала яшчэ прыгажэй, маладзей.
Спявае сяло Ананьчыцы,
І радасна мне,
і плачацца.

Цётчкі мілыя,
нізі паклон—
За галасоў пераклік-перазвон!
За перажытыя, чорныя мукі,
За спрацаваныя, дужыя рукі:

За пераліўныя вяснянкі
І за купалінкі-закаханкі!
Дзякуй за жніўныя, ад зямлі,
За песню, што пяецца «абы калі...»

«Рэчанька»—песня
зязюляю шэрай
Стукнула ў сэрца,
стукнула ў дзверы.
Вось яна ў здзіўленай зале лунае —
Не мікрафонная, а лясная!

У Салігорскім раёне, значыцца,
З новаю сілай крыніцаць Ананьчыцы.

Сасна і дзяцел

Між соснаў падрослых
Былая сасна

Стаіць у бары і гудзе праз гады.
І цягнуцца ўперад
З відна да відна
Скрыпічныя струны сасны—правады.

Сваім электрычным,
Магічным жыццём
Нясе яна верную службу святла.
А дзяцел цікуе
За працай ствала,
Ён чуе, як падае ціха смала.

Ён стуквае зранку,
Ён лечыць сасну
Ад дробязных крыўдаў.
Ад суму і сну.
І, мабыць, таму ёй
І дыхаць лягчэй,
Злівацца з святлом
Чалавечых вачэй.

Дзецям да шаснаццаці...

Я прагна марыла калісьці
Зірнуць хоць краем вока на жыццё,
Куды білетаў мне не выдавалі.
Хацела абмяняцца я гадамі
З людзьмі другога свету,
Закрытага таблічкай забароны..

Вярнуць бы першы свет наіўны!
Напіцца зноў з крыніцы,
ля якой —
Зялёныя, нязграбныя падлескі.

Мне скажучы:
«Дыялектыка натуры!»
Ці не таму я ўсё шукаю цудаў
І п'ю з крыніц паэзіі дзіцячай!

Голас Моны Лізы

Знайшоў японскі вынаходца дзіва —
Загаварыла Мона Ліза.
Па рысах твару,
па вачах,

па вуснах
Ён разгадаў пяшчотны голас:
«Я нарадзілася ў Фларэнцыі.
Партрэт мой быў намалёваны,

Эдзі АГНЯЦВЕТ

Калі было мне дваццаць шэсць
гадоў...»

І людзі ля прыёмнікаў знямелі,
Зачараваныя Джакондай,
Гатовыя маліцца вынаходцу,
Як творцу несмяротнай італьянкі.

Адна жанчына працягнула рукі,
Малыя, жылістыя рукі.
Па рысах твару,

па вачах,
па вуснах
Так цяжка разгадаць красу былую!

«Я нарадзілася ў Японіі.
Маіх дзяцей забілі ў Хірасіме,
Калі было мне дваццаць шэсць
гадоў...»

Маіх дзяцей забілі ў Хірасіме,
Счарнелі беляы калыскі!
Калі ўжо ты загаварыла, Мона Ліза,
Скажы і аб маіх пакутах!»

Яшчэ не здагадаўся вынаходца,
Што Мона Ліза ўсе збірае смуткі.
Прырода ёй дала пяшчотны голас —
Пяшчота стане гневам і набатам!

Паэты Францыі

Помню, я плакала горка
Над песняй Старога Капрала.
Хто напісаў гэтак горда!

Я думала:
Яка Купала!

З першым сваім адчуваннем
Нам цяжка пасля развітацца.
З першых дзіцячых жаданняў
Уся пачынаецца праца.

Фарбаў шукаю, шукаю
У скарбах Купалавай мовы,

Песні далёкага краю,
Прыходзьце і ў нашы дубровы!

Хіба нявольніцай буду,
Служмянай слугой перакладу!
Хіба на момант забуду
Уласныя смуткі і радасць!

Продкаў магутная сіла
(Веру глыбокаю верай),
Пэўна, падспудна паіла
Паэзію Апалінэра.

Сніцца:
прышоў ён з паходаў,
З акупаў халодных, нязорных —
Родны для розных народаў—
Белых, і жоўтых, і чорных.

...Зноў я ў пакутах і стратах!
Трывожная, цяжкая мара:
Як мне сабраць па зярытах
Магію слоў Элюара!

Можа, у лясах запаветных
Усе захаваны адценні —
Блізкія сэрцу паэта
Французскага Супраціўлення!

Кліча гушчар той сасновы,
Калючая кліча дарога,
Родная, шчодрая мова,
Будзь вернай маёй дапамогай!

Хвіліны бесклапотнасці зямной
Маю душу ізноў не атুলілі...

Павел МАРЦІНОВІЧ

Прайшлі, як дождж самотны, стараной—
Чаканнем набрынялыя хвіліны.

Хоць будзе міг шчаслівы не адзін
Наперадзе, хоць ружавее золак, —
Шкада мне гэтых сонечных дажджын,
Як нітак нявытканых вясёлак.

У цёплага ветра
Пазычыць пяшчоты хацеў бы.

Зацягасці гнёўнай хацеў бы прыдбаць
у віхора,
Каб здэмухваць пагардна сваю
маладушнасць і слабасць.

У ветра-бадзягі,

Які то смяецца, то плача,
То кідае раптам усё і ўцякае кудысьці.—
Нічога не ўзяў бы.
Аддаў бы яму свае думкі.

Будзе раніца, будзе світанак,
Будуць зноў залаціцца стагі.
Будзе соснаў гарэзлівы танец,
Будзе радасць пазбытай тугі.

Будзе раніца, будзе дасвецце,
Аб усім празвіняць капяжы...
Нават тое, што страціў на свеце,
Знойдзеш ты ў закутках душы.

Мору

Ты — мора. Ты ўладарны чараўнік,
І твой падман—не будзе ён злачынны.
Зямлі недасканалы чарнавік

Ты замяні зіхоткай далачыню.

У наступ рушыць хвалям загадай,
Змаці тугу з будзённаю пакутай...
Зямны мой лёс на хвалях загадай,
І пенай

невymoўнаю
ахутай!

І вось не тая ўжо вярста,
З якой ты мусіў быць пачацца.
І тут не ў плаванне кранацца:
Я быў, я плыў, я прарастаў...

Тут усвядоміць будзь ласкаў
Сваё уласнае стаўленне
Да тых здагадак і ўяўленняў,
З якіх ты доўга вырастаў.

ЧАСОПІСЫ Ў ЖНІЎНІ

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрысцёна вершамі
народнага паэта Беларусі Максіма Танка з яго новай кнігі
«Дарога, закалыханая жытам».
«Неба нашых вачэй»—так называецца падборка, з якой выступваюць Н. Маціш, Д. Бічэль-Загіетава, Н. Тулузіва, Н. Кукіна, В. Іпатава.
Аповесць А. Марціновіча «На спадзе лета» і аповяды

А. Жука складноў раздзел прозы. Пад рубрыкай «Новыя пераклады» творы югаслаўскіх пісьменнікаў І. Андрыча, М. Оляча, В. Малескага, І. Потрча.

Публіцыстыка прадстаўлена артыкулам М. Дзелянкоўскага «Гонар і слава зямлі». Нарыс І. Ражкова «Чалавек з легенды» (працяг) расказвае пра Героя Савецкага Саюза і Героя Сацыялістычнай Працы Кірылу

Арлоўскага.
З артыкулам «Фальклор у сучасных запісах» выступае Л. Мухарынская.

У раздзеле «Крытыка і бібліяграфія» артыкулы І. Навуменкі «Літаратура і НТР» і А. Адамовіча «Браму скарбаў сваіх адчыняю...». Пад рубрыкай «Літаратура ў школе» друкуецца артыкул І. Рабкова «Настаўніку і вучню дарогу».

Новыя кнігі рэцензуюць Л. Чарнова, Д. Бугаёў, Ул. Мархель, Э. Карніловіч.

«БЕЛАРУСЬ»

«У гонар XXV з'езда КПСС» — пад такой рубрыкай змяшча-

ны матэрыялы аб працоўных справах хлебарабоў, рабочых рэспублікі. З паэтычных твораў часопіс пранясе вершы М. Смагаровіча, М. Казакова, М. Гіля і іншых. Проза прадстаўлена аповяданнямі М. Рацінага і М. Садавіну.

Рэпартаж М. Сікевіча з Наваполацка друкуюцца пад рубрыкай «Беларусь індустрыяльная».

«З жыццём парадзіны» — уснавіны А. Вядзвіча пра К. Чорнага. У артыкуле «У гасцінным доме паэта» Ус. Мазур піша пра народнага песняра рэспублікі Якуба Коласа.

«Цепляход «Якуб Колас»—пататка С. Шункевіча пра судна, якое носіць імя пісьменніка».

Кандыдат філасофскіх навук Ю. Гусеў свой артыкул назваў «Буржуазнае мастацтва супроць чалавека». І. Грамовіч расказвае пра дні беларускай літаратуры і мастацтва на Украіне.

М. Сталяроў рэцензуе раман Т. Хадкевіча «Песня Дзвіны», Ю. Багданаў—зборнік вершаў, П. Прыходзькі «На пераправе», К. Цвірка—кнігу «Жартоўныя песні», А. Кірпічэнкаў піша пра мемуары П. Лебедзева «Мы — аляксееўцы».

Аляксей КУПАЧКОЎСКИ

ПАТСДАМСКІЯ ЭЦЮДЫ

КАНЦЭРТ

Гэта не той, што ў клубах і палатах... Не той, што на запрашальных білетах. Ён пачаўся сам сабою на вуліцы нямецкага гарадка Кетцэн.

Мы ішлі да сваіх аўтобусаў, каб ужо ехаць у Патсдам, дзе была наша аднаго зялёнага дэміка пачулася прывабная мелодыя «Кацошы». Нашы музыканты сьпяліліся: у расчыненым на вуліцу акне блішчала срэбная труба, на ёй мігліва адбіваліся апошнія праменьні вяснянага сонца. На гэтай трубе іграў даволі шчодры на прычоску чалавек, знешне падобны на маладога Карла Маркса. Як доўгія валасы на галаве, так і барада. І вусы былі так ладыя і з густам змайстраваны, што не выклікалі раздражнення, а пабаўлялі цікавасці і нават да яго.

— А ну, хлопцы! — сказаў іраўнік нашага ансамбля і стаў паспешліва адшчытваць запіскі на футаральчыку свае трубы. Ён адчуў, што «бараданік» з акна не дэлегант у музыцы і выводзіць «Кацошу» не для блазенакай пацехі, а па-свойму, прафесійна вітае прадстаўнікоў савецкай мастацкай самадзейнасці і нібыта выклікае іх на творчае спаборніцтва, запрашае далучыцца да сябе.

Віталій, так звалі нашага іраўніка ансамбля, узмахнуў сваім заўсёды паслухмяным яму інструментам, астагіяныя трубачы хутка падрыхтаваліся і падханілі «Кацошу». Гучна і аздажжана мелодыя запоўніла вуліцу, усе куткі наваколя, завітвала ў людскія дзверы і кватары. Наблізу з нячутным ляскам адчыніліся вокны і адразу ж набіраліся цікаўнымі слухачамі і глядачамі. Выскочыў са свайго акна і барадаты трубач. Вячачыў, не адрываючы трубы ад вуснаў. Здавалася, што ён трымаў мунштук чорнымі пышнымі мусамі. З патапыраным ад натуры бакенбардамі падшышоў да нас, і тады а ўбачыў, што пад гэтымі «бакенбардамі» нахніна свецыцца яшчэ зусім юнацкія шчокі. І вусны маладыя, са свежай ружовінкай; лны ўсмехаюцца іраючы, лны выяўляюць радасць і ўрачыстасць нават і пры мунштуку.

Нашы музыканты зайгралі «Ра-замунду», чароўную і ўнібелую нямецкую мелодыю. Узнялі яе высока і мілагучна. Кетцэнскі трубач вясёлым подсекам падбег да іх, нібы даўно знаёмым і самым бліжнім сябрам, удзячна заківаў галавою і ўскінуў над барадою сваю трубу. Ён падханіў родную мелодыю з такой урачыстасцю і так высока трымаў інструмент, што здавалася, жадаў на поўніцы срэбнымі гукамі не толькі

сваю вуліцу, а нават і побы над ім, увесь прастор над гарадам.

«Слухайце ўсе!» — гаварылі яго вусны, яго гарачыя вочы. — «Глядзіце ўсе! Ці было калі штосьці падобнае на нашай вуліцы?»

Горад бачыў жудасці фашызму да вайны, горад выкутаваў ад фашызму ў часе вайны. Цяпер ён святкуе трыццацігоддзе Вялікай Перамогі...

Людзі з усіх канцоў беглі на гэты незвычайны, імправізаваны, сапраўды інтэрнацыянальны канцэрт. Людзі слухалі зладжаныя мелодыі, і захваленнем угледзіліся ў музыкантаў, у іхнія інструменты. І як не здорэнівалі на голасу нямецкую трубу ад пашых, так можа, і не вызначалі, каторы наш музыкант, каторы іхні. Яны захваліліся канцэртам. Такого яшчэ ніколі не чулі.

АЛМА-АТА

Гэта раён у Патсдамскай акрузе. Не на карце, не на даведніку, а на людскому ахрышчэнню. Людзі так прызвалі гэты раён.

Яблынае месца... Перш за ўсё, мабыць, па гатаму падобенству. Але ж не мала такіх месца на свеце. Паўна ж, дадацца і тое, што тут і сонца грэе заўсёды роўна і ласкава, як у нашай Алма-Аце, і кветкі цвітуць яркімі, чароўнымі колерамі, і зялёна-зялёны усюды, свежая і трывалая. І азёры. Лебедзі на азёрах...

На фоне неабароннай зеляніны — амаль сучасныя гірлянды з рознакаляровых сцяжкоў. Яны на фасадах дамоў, на дрэвах садоў і прысад, на агародках і нават проста на палетках. А вялікія сцягі — букетамі, гізды для дрэваў такіх букетаў — не ў разбівку: адно там, другое там, а кружочкамі і на самых відных месцах. Пастаў сцягі адзін пры адным — вось ужо і букет на ўсю вуліцу або на вуліцу, або на ўвесь палетак. Такія гізды-трубы сустракаюцца на ўсёй дарозе. Сцягі не аднаго колеру: нацыянальны — Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі — палавіна чырвоная, палавіна чорная; партыйны сцяг — увесь чырвоны. І усюды яны побач, усюды разам...

Нямецкія алмаацінцы хадаці ў тыя дні з чырвонымі банікамі на грудзях, як і нашы алмаацінцы, як і ўвесь савецкі народ. Яны адзначалі трыццацігоддзе Перамогі над фашызмам. Ад тых банікаў яшчэ больш квітнела патсдамская зямля і яшчэ больш нагадвала алмаацінскую.

У тыя дні і ўпершыню даведаўся, што на свеце ёсць Алма-Аты.

Г О Н Г

Яна разгублена сьпянілася на дарозе... Рукавая і крыху ўспацелая ад

Апавяданне — добра. Цікавая аповесць яшчэ лепш. А я люблю кароткія навелы, і каб з самога жыцця, з самых свежых уражанняў.

Гэта пачалося ў мяне з першых проб майго сціплага п'яра, з навелкі «Стары млын», штрышкі якой былі заінатаваны сапраўды пад млыном, у час навалы. Для сюжэта там была дабулена толькі адна дэталі, астатняе ўсё ўзята з натуры, з непасрэдных назіранняў і адчуванняў.

Так можна пісаць і замалеўкі, гэта тансама не кепска. Але мяне заўсёды цягне да пэўнага абагульнення ў выбранай для занатоўкі той ці іншай жыццёвай з'явы. Не скажу, што заўсёды з гэтага выходзілі сапраўдныя навелы, часцей, мабыць, эцюды, але іх напісана не мала. Пісаліся яны не па адной час ад часу, а нізкімі, і такіх нізак надрукавана за апошнія гады некалькі: «Салігорскія эцюды», «Ташкенцкія сустрэчы», «Польскія навелы», «Навелы інструктара Мацясоўна».

Цяпер я напісаў новую нізку кароткіх літаратурных штрышкоў, якую назваў «Патсдамскія эцюды». Не адважыўся назваць іх навеламі, бо тут вельмі ўжо ўсё жыццёвае, зусім не выдуманнае, без ніякіх дабавак і прыбавак, толькі павернуты з жыцця, што яны, як мне здаецца, набываюць навістымнасць, сацыяльнае гучанне.

Нядаўна мне разам з пісьменнікам Язэпам Семінонам давялося пабыць у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Там мы наведалі амаль усе гарады Патсдамскай акругі, сустракаліся з многімі людзьмі, калектывам рабочых, служачых, творчай інтэлігенцыі, аглядалі той палац, дзе праходзіла гістарычная Патсдамская канферэнцыя. Што больш уразіла, што адкладалася ў памяці і лягло ў навелы, тое пакуль што і напісалася.

Прапаную чытачам штотыднёвіна «Літаратура і мастацтва» гэтую новую нізку.

Аляксей КУПАЧКОЎСКИ.

бегу: ёй перадалі, што дома чакаюць госці з Мінска. Хто гэта? Вядома ж, сяброўка, з якой вась ужо каторы год вадзёца самая шчырая перапіска. А сустрэчы не было.

— Натанка?! — усклікнула дзіўчына нічо перад уваходам у той калычак, дзе яе жылі. На ўзбуджаных вуснах і вачах можна было заўважыць, што яна зноў хацела пазваць Натанку, але ў апошні момант два незнаёмыя мужчыны.

— Гэта Натанкіна бацька, — сказала гаспадыня, якая таксама толькі што прыбегла са свае змены і была нічо ў рабаванай адзенні: бланкітная куртка, рабаваныя валасы на падобраных валасках. Перад гэтым быў дома толькі гаспадар, Герхард Шлях. Ён і сустрэў нас.

Урадаванымі вачыма і ўрачыстым жэстам рукі гаспадыня паказала на Язэпа Семінона. Дзіўчына кінула да яго, са шчырасцю абхапіла за шыю. Потым глянула на мяне і сумелася.

— Яны сябры, пісьменнікі, — удакладніла гаспадыня. — Прыехалі да нас на свята Перамогі.

Але дзіўчына не чакала тлумачэння: з лёгкім раверансам падала мне руку і сказала:

— Вераніка.

Потым стала апраўдвацца, што спазнілася не так сабе, а на важнай прычыне — была са школай на мітынг у Брандэнбургу. Слухала там выступленні геноса Хонекера і савецкага дасла.

Гаварыла з намі па-нямецку, бо ўжо заўважыла, што Язэп Ігнатавіч усё разумее. Значыць, перакладзе і мне.

Мы ўжо ведалі, чаму не засталі Вераніку дома, хоць не пада і спадзяваліся на гэта, бо прышлі без ніякага паніраджання. Гаспадар кватары ўсё раскаваў нам. Нягледзячы на самую недаравальную нечаканасць нашага візиту і на адсутнасць гаспадыні, Герхард Шлях пачаў вельмі хутка і ўвіротна, быццам сапраўды чакаў гасцей, накрыў маленькі, нізенькі столик, як ёсць халасцяцкі. Пацягнуўчы па глытку каньячкі і не прамінаючы кожны раз чокуцца з намі, ён спачатку падаў некаторыя штрышкі з уласнай біяграфіі і з цяперашняга жыцця. Былы афіцэр сучаснай арміі свае дзяржавы, оберлейтэнант. Гэтым, пэўна ж, вельмі ганарыўся, бо паказаў нам свой вайсковы мундзір. У мінулае вайне не ўдзельнічаў — быў тады яшчэ падлеткам. А калі б удзельнічаў, запэўніў нас, то не страляў бы ў сваіх.

— А вы, мабыць, ваявалі? — звярнуўся ён да нас. — Абодва?

— Ваявалі, — пацвердзілі мы.

— І рапеныя, паняўна?

— На некалькі разоў.

Гаспадар на хвіліну змяў, з яго сухаватага, але вельмі добрадушнага твару знікла лагодная ўсмішка. Ён сумна паківаў галавою, потым ціха прамовіў:

— Якое шчасце, што мы вась сустраліся як добрыя сябры... Хоць праз трыццаць год, але ў гэты дзень...

Тады зноў пачаў гаварыць пра сабе і пра свайго сям'ю. Прыце называлі імя аднаго з мясцовых прадпрыемстваў. Ягона таксама работнік, Акрамя Веранікі, у іх яшчэ трое дзяцей: старэйшая дачка, Сузіла, аграном, сын Раман — студэнт інжынернага вучылішча, і самы малады Дзятлаў — таксама студэнт, але вучыцца не дома, а за дзвесце кіламетраў адсюль.

— Гэты павінен прымацца, — з гонарам наведаніў бацька. — Заўтра ў іх выхадны. Хіба толькі матацыкл сапсаваў.

Прадчуванні бацькі неўлабаве пачалі збывацца першым з'явіўся Дзятлаў, вясёлы, абветраны хуткай лядою. Следом — Раман, плячысты, прысідзісты, а тварам зусім юнак, нібы школьнік.

— Наш спарсмен, — сказаў пра яго бацька. — Высокі разрад мае і медалі за рэкорды.

Не прыехала толькі старэйшая дачка, бо яна жыла ўжо самастойна, сваёй сям'ёю, і відаць, не выстала ёй набыцца ў гэты дзень у бацькоў.

Язэп Ігнатавіч перадаў Вераніцы Натанкіны падарункі: ручнічок, вышыты беларускімі неўніткамі, каленцо матронак і шакарка. А праз некую хвіліну Вераніка ўжо стаяла перад намі са сваім падарункам для Натанкі.

— Збіралеся паслаць, — з даўнячай сарамлівацю загаварыла яна. — Ды вась такі прачасны выпадак...

— Праўда ж, — пацвердзіла маці, стоячы побач. — Куніла шэдэўра, прыбегла ўрадаваная.

— Вось як па ім ударыць Натанка, то, можа, і я пачую.

— А ты сама выці, — нараў бацька. — Можа, і Натанка пачуе.

Мінкай балабоўкай Вераніка ўдарыла ў тал. Хоць і не моцны быў удар, чыста хатні, але звонны гук урачыста і ўладарна разбіўся па кватары, і здавалася, што выраўся праз вокны, а можа, нават і праз сцены на вядкі, неабаронны прастор.

Мы запраклі Вераніку і яе бацькоў на ўрачысты вечар, прысвечаны Вялікай Перамозе. Дзіўчына зарадавалася, яшчэ не ведаючы, што скажучы на гэта бацькі, Але яны таксама прышлі наша запрашэнне са шчырай удачнасцю.

Праз нейкі час мы, як кажуць, самай дружнай кампаніяй ішлі на Ратэнаўскай вуліцы: наперадзе маці з дачкою, а следом — мы ўтрох. Хлопцы асталіся дома, бо мелі на гэты час свае недаравальныя справы.

Дзе быў шчырыны тратуар, жанчыны прысунуліся, ішлі побач з намі, Урзула, так звалі гаспадыню, дружалюбна ўсмехалася і час ад часу наварочвала хораша прычасаную галаву больш да Язэпа Ігнатавіча, спадзеючыся пачуць што-небудзь на нямецкай мове. На ёй быў прыгожы малінавы брудны касцюм, які вельмі падыходзіў ёй і прымалодзіў так, што ніхто не прызнаў бы ў ёй матку чацвярых дарослых дзяцей. Гаспадар таксама адзеў даволі элігантны светлы касцюм, ды пры яркім галыштукі, ды пры такім жа раскошкі хусцінкі, вытыркім з кішанькі ніжка...

— Вось тут усюды сядзелі эсэсаўцы, — паказаў ён на будынку непадалёку ад гарадскога плошчы. — Ужо ройхстаг быў узяты нашымі, — так ён увесь час называў чырвоноармейцаў, — а яны сядзелі тут у Ратэнаў і адбіваліся. А нас усіх, малых і старых, трымаў у надвалах... Не толькі ў апошнія дні, а і да гэтага.

— Дзіцей многа загінула, — дадала Урзула. — Ад голаду і смарі. Нідзе нічога не было, усё выграблялі эсэсаўцы. А нас не пускалі нават вады прынесці.

На вечары нашы госці з захваленнем слухалі мінскі канцэрт. Не верылі, што выступаюць не прафесійныя артысты, што ўсе музыканты, танцоры, вакалісты — удзельнікі мастацкай самадзейнасці вытворчага аб'яднання «Гарызонт». У пераніжку музыкантальная па натуре Вераніка напала мелодыю «Ручнікоў», якую чула ўжо і раней.

Потым — прыём у рэстаране. Урзула і Вераніка амаль бесперапынна танцавалі, бо духавы аркестр не шкадаваў ні труб, ні сваіх лёгкіх... Герхард, калі не было побач Язэпа Ігнатавіча, пададаў да каго-небудзь ін-

У СЕСАЮЗНУЮ выстаўку, прысвечаную 30-годдзю Перамогі над фашыскай Германіяй, можна назваць падагульняючай Яна — не эксперымент, не пошук, на ёй амаль не было спрэчных або тым больш, вынадаковых работ. На ёй прадстаўляліся, у асноўным, ужо ацэненыя на вартасці работы, творчыя дасягненні, правяраныя часам. Там было параўнальна німного работ, якія экспанаваліся ўпершыню. Праўда, у беларускім «срадзе» іх працэнт даволі значны.

Стала народным здабыткам палатно Міхаіла Савіцкага «Партызанская мадонна»

ных лёсам міру, няма тут ніякаго праменні сонца прабіваюць навальнічныя воблакі, недзе ўдалечыні абрышнуцца на ніву дождж, і хвалюецца яна, як бязмежны акіян, над моцным ветрам. А на высокім узгорку, над дэтным возерам, нісе сваю службу чуйны радар.

Сувязь часоў, Сувязь пакаленняў... На палатне А. Заборова «Салдаты» трое — дзед, бацька і сын — сядзяць на лавачцы ля роднай хаты, асветленыя ласкавым вярчэннем-сонцам. Прадстаўнікі трох пакаленняў, яны змагаліся за Радзіму, яны гатовы заўсёды заставацца за яе...

І такі чалавек, герой — у цэнтры ўвагі выстаўкі. Тут ёсць эстэтычны і грамадзянскі ідэал мастакоў, які супадае з ідэалам грамадзкім — з уяўленнямі мільёнаў.

Гэты ідэал то паказаны набліжэнным да глядача, як у партрэце Шчамилёва, то прычэпаецца ў плане агульных роздумаў мастака пра гераічныя гады. Ім прысвечана новае палатно Р. Вапшанкі «Балада пра мужнасць». Увайце супроць ворага, прышоў у рух увесь народ. Уздыбілася, паўстала сама зямля, нібы не жадаючы насіць на сабе зло, рапуча ўзвясла ў націмнедае небасці стромкая постаць векавага

Схілены да адлюстравання больш канкрэтных, жыццёва пераганаўчых А. Кашкурэвіч у відомай серыі «Партызаны». Вось яго малянак сухой іголкай, аксірафіца нервовы і дакладны ў перадачы форм. Прышлі да аднаго ручая змардаваныя спякотай і смагаю чалавек і конь — яны разам нясуць цяжар барацьбы за жыццё. А ў лісце «На шчасце, на горах» бярэ верх цэлыя чалавечыя адносіны, каханне, якое, быць можа, яшчэ больш неабходнае ў гэтых цяжкіх умовах, неабходнае нават перад тварам смерці...

Іншымі сродкамі вырашае тэму партызанскай барацьбы мастак жыванісец В. Сумараў. Для яго важны агульны стан прыроды і невялікай групы людзей, якія нібыта згубіліся на змрочнай зямлі. Карціна ўсёляе смутак аб тых, хто не вярнуўся з фронту, з партызанскіх лясоў, хто не ўбачыў мірнага сонца

не выпадкова. Многія стагоддзі яна — сімвал мацярынскай любові, якая заўсёды трагічна: сын жа аддаецца людзям, ідзе ў неведомасць, у будучыню... І колькі мацяроў без ваганняў у ліхі для Радзімы час прынеслі самую вялікую ахвяру, на якую здольны чалавек у імя перамогі — пафас гэтай думкі адухатарае ліст. Не менш удала вырашаны другі ліст — «Адначалвіне». Тыя, хто прайшоў разам вайну, назаўсёды адзіныя, як гучанне малельнага духавога аркестра ветэранаў, паказанага мастаком. Але аднаго няма сярод сбробу. І адзінокая яго труба над сціплым абеліскам. Гэта твор пра народную памяць. Мастак імкнецца зрабіць яго народным на духу, набліжышы тастуючай зменай прапорцый чалавечыя фігуры да народнай традыцыйнай скульптуры або да роспісу.

Памяць — не толькі даніна навагі і смутку. Саме цудоўнае ў ёй тое, што не дарэмна былі прынесены ахвяры, што перамога прывяла дзеянне велізарныя стэральныя сілы. І найвышэйшы вынік ачышчэння гэтых сіл — выхад у космас, які змяняе само светаадчуванне сучаснага чалавека. Пачуццём новага, недаступнага, што асвойваецца чалавекам псіхалагічна і эстэтычна, прасякнута серыя Г. Пяцлаўскага «Далёкі свет». Былі паказаны два лісты серыі — «Антэй» і «Кветні — зямлі». Гэтыя лісты, як і астатнія, прымусіваюць адчуць, што мы — выхадом не толькі нашай зямлі, але і Сусвету, што перад чалавечым ставяць задачы новай, мірнай, але напружанай і складанай разведкі — разведкі не перабу.

Хваляванымі сённяшняга дня, але ў аспенне сацыяльных і рэвалюцыйных змен, якія адбываюцца ў свеце, напэўнае скульптурны партрэт Фёдара Кастра. А Антэйчык укладу ў сэрцы нацыянальнага героя Кубы страпаснасць і волю барацьбіта за справядлівасць, за мір.

У цаласцю і завершаную папавому Усесаюзнай выстаўкі беларускае мастацтва ўпісала свае яркія мэтры, складала сваё слова параўнальна невялікай колькасцю твораў высокай мастацкай вартасці.

Э. ПУГАЧОВА.

ПА ВЫСОКАМУ РАХУНКУ

РОЗДУМ ПАСЛЯ ВЫСТАўКІ

з яе вялікім смуткам і той прастацю, мужнасцю, якая ўласціва была мільёнам жанчын у тых гады. Глядач сустраўся тут і з драматычным палатном М. Савіцкага «Поле». У ім — адчайная рапучасць сутычкі ў момант, калі выходзе можа быць толькі трагічным. Упісалася ў экспазіцыю і відомая, не раз узноўленая ў друку, карціна В. Грамыкі «1941. Над Прыпяццю». Яна — і сімвал бессмяротнай памяці пакаленняў аб тых, хто аддаў сваё жыццё на палях бітваў. І ўвасабленне сувязі часу. Як бы заклікаючы да будучыні, гучна крычыць у цёмную, навальнічную далечыню дзяўчынка-падлетак. Вобраз не асабліва сугучны сённяшаму дню. Побач з гэтым манументальным, суровым палатном — работа маскоўскага скульптара А. Алешчанкі «Нашчадкі пераможцаў» Жывая, пластычная і каларовая сувязь карціны і скульптуры акцэнтавала гэтую пераклічку дзесяцігоддзяў.

Новы твор В. Грамыкі «Полаччына — край партызанскі» поўны паэтычна ўсхваляванага адчування прыроды, калі каласяцца на зямлі, якая залячыла крывавыя раны, залатыя нівы. Але як і ў дунах людзей, заклапоча-

Герой народнай, вызваленчай вайны. Яго вобраз з акрэсленасцю пачаў выраісоўвацца яшчэ ў гады бітваў. Менавіта тады, у 1943 годзе, быў створаны А. Бембелем ва ўмовах фронту бюст Героя Савецкага Саюза М. Ф. Гастэла, з любасцю названы аўтарам «Грамавержац Гастэла».

«Генерал Даватар» — партрэт, толькі што выкашаны Л. Шчамилёвым і ўпершыню паказаны глядачу. Нібы з высокароднай і цвёрдай народы высякае жыванісец характар дзіўнай цаласнасці і чысціні, сталёвай волі. Разам з тым у ім ёсць і тонкая адухоўленасць, дабрата. Яны асвятляюць твар героя, нараджаюць атмасферу цеплыні і даверу. Гэта надкрэслена кампазіцыйным і пластычным рашэннем палатна, дзе байцы на конях накіруюцца да Даватара, абрамяюць, больш выразна акрэсліваюць яго. Смела распрацаваныя рытмы, актыўныя кантрасты тону, абвострана энергічныя слугэты фігур на фоне заснежанага лесе — усё гэта нібы стварае поле высокага напружання, якое адчувае глядач. Жыццёвая праўда характару тут асветлена прыўзнята-рамантычным пачуццём мастака, уяўленнем яго аб ідэальным чалавеку.

Сквозь ствалы соснаў відаць людзі, коні, навозкі. Мастак дабіваецца адчування планетарнай значнасці таго, што адбываецца, апраўдваючы гэтым кампазіцыйнае і пластычнае вырашэнне карціны. І нібы пашырае дыяпазон яе зместу экспанаваная побач скульптура К. Белашовай «Непакароная».

Тая ж нязломнасць народнай волі, той жа ўсеагульны ўздым, які забяспечыў перамогу, паказаў і В. Шаранговіч у серыі літаграфій «Блакада, 1943». Мастак вылучае асноўныя моманты дзеяння — людзей, якія ідуць у партызаны, жанчын, што сеюць хлеб на апаленай зямлі — і паказвае іх сярод надзей, якія развіваюцца ў часе. Работам Шаранговіча ўласцівы апаўдальныя інтанацыі. І, наадварот, іх называе А. Паслядовіч. Толькі адчуваецца ёмістай пластыкай, асвятленнем перадае яна трыюмфуючыя сканцэнтраванасць сваіх герояў у афорце «Партызан» і ў лісце «Суровая гадзіна», выкананым вугалем. Мастачка паказвае буйным планам твары, падкрэслівае характэрнае ў іх, не набліжаючыся, аднак, да партрэта — як да жапу. Яе героі — абагуленыя вобразы, якія ўвасабляюць народ у цэлым.

Зямля захоўвае памяць. Калі ў нахмуры вечар коціцца па небе вогненна-чырвоны сонечны шар, здаецца, замірае сама прырода, прыслухоўваючыся да рэха мінулых бур. Гэты стан надае драматызм пейзажу В. Цвірко «Гайна — зямля партызанская».

«Памяці тых, хто не вярнуўся з вайны, прысвячаецца...» — так называецца серыя Б. Заборова. Скрупулёзна, памайстэрску выкананая, з адказнасцю за кожны штрих і кожную дэталю, яна некароўна спачатку здалася спрэчнай. Але экспазіцыя Усесаюзнай выстаўкі вырашыла гэтую спрэчку ў карысць вельмі цэльнага і прадуманага твора. Думаецца, гэты твор — адзін з самых цікавых на ўсім графічным раздзеле дакладнасцю выказанай задумкі. У лісце «Сын» сядзяць на лавачцы старыя — бацька і маці. Побач — фатаграфія сына ў ваеннай форме, упрыгожаная ручніком. Увасабленнем утульнасці побыту, цяперашняй спакойнай плыні жыцця ўспрымаецца лупысты кот, які солідка драмле. А старыя глядзяць у мінулае і бачаць сына, калі ён яшчэ вучыўся хадзіць, калі столькі было аддадзена яму клопатаў і пільноты. На каленях у бабулі вобраз мадонны. І

ВЫДАВЕНТВА «Советский художник» працягвае знаць усеаюзнага аматара сучаснага мастацтва з творчасцю беларускіх майстроў

У бліжэйшы час на прылаўках магазінаў з'явіцца альбом рэпрадукцый беларускага мастака Мая Данича «Аб мінулым і сучасным», які выходзіць у серыі «Мастак і свет». (Складальнік Алег Сурскі). У альбо-

ВЫДАЕ «СОВЕТСКИЙ ХУДОЖНИК»

ме ўзнаўляюцца такія работы, як «Беларусь — маці партызанская», «Партызанскае вяселле», «Трывога» — усяго 24 творы, кампазіцыйныя палотны і пейзажы. Тыраж выдання — трыццаць тысяч экзэмпляраў.

У гэтым годзе выдавецтва пачынае выйск новай серыі альбомаў пад назвай «Новыя імёны». Адным з першых у се-

ры выйдзе альбом «Васіль Сумараў». Работы гэтага жыванісеца ўсё часцей з'яўляюцца на буйнейшых выстаўках і выдзяляюць увагу шырокай грамадскай якараванай, неаэраўдзенай, малюнічасцю, вялікай жыццёсцівердзальнай сілай. Дваццаць работ рэпрадуцыруюцца ў колеры. Сярод іх — «Вяселле», «Наш дом», «Чырвоны пацорморт», «Нашорморт з бакалам...» Амаль усе яны ўзнаўляюцца ўпершыню і таму забяспечаны кароткімі апатацыямі. Тыраж альбома — дваццаць тысяч экзэмпляраў.

Калекцыянеры папоўняць свае зборы камплектамі з трынаццаці каларовых пянтовак «Беларускія казкі» лаўрэата прэміі Ленінскага камсамолу рэспублікі графіка Наталлі Пяцлаўскай. Сюды ўвайшлі малюнк да казак «Музыкант-чараўнік», «Казя-падмэншыца», «Андрэй за ўсіх мудрэй» і іншыя. Тыраж камплекта паптовак — сто тысяч экзэмпляраў. Сярод асобных паптовак вылучаюцца работа Гаўрылы Вапшанкі «Маё Палессе».

Творы беларускіх жыванісецаў, графікаў скульптараў, прыкладнікоў ўзнаўляюцца ў альбомах «СССР — наша Радзіма», «Заўсёды навагатовы», «Подзвігу — 30 гадоў» і іншых выданнях «Советского художника».

А. КАСЯНКОУ.

ФАНТАЗІЯ І ТВОРЧАСЦЬ

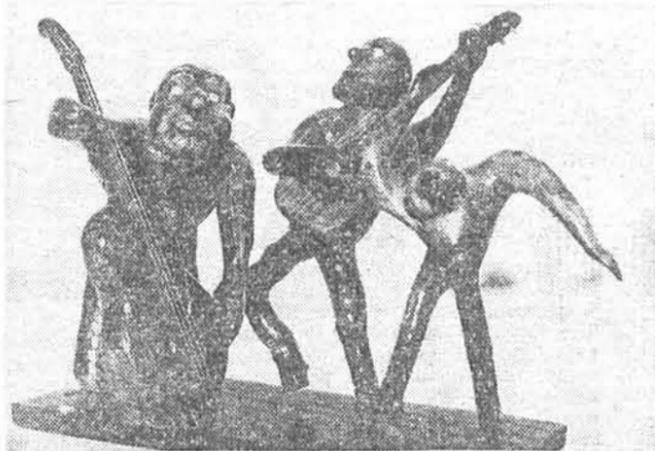
«Фантастычна! Вялікае дзякуй за ваша мастацтва, за вашы вочы, розум і рукі» — гэта адзін з запісаў у кнізе волгускай наведвальнікаў персанальнай выстаўкі работ Ю. Бяляева ў музеі Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці. Творы народнага ўмельцы — вынік пошуку, фантазіі і творчасці чалавека, які ўбачыў у звычайных лясных карэньчыках і карчах незвычайнае. На выстаўцы іх больш чым трыста. Ажыўшыя персанажы казак і песень, птушкі, зьяры, цэлыя кампазіцыі.

— У дзяцінстве і ў юнацтве, — успамінае Юрый Рыгоравіч, — не захапляўся разьбой па дрэву. Але вось прыхаў я, закончыўшы Гродзенскі медыцынскі інстытут, на работу ў Хабараўскі край, пабываў у тайзе, убачыў некалькі мудрагелістых карчоў. І... запрацавала фантазія.

Вяртаючыся ў родныя мясціны, малды ўрач вёз з сабою сотні вырабаў і... кантэйнер карчоў. З іх і майструе ён дзіў-

ныя рэчы. Недалёка ад гарадскога пасёлка Свіслач, дзе цяпер працуе Юрый Рыгоравіч, пачынаецца Белавежская пушча. У вольны час урач-мастак робіць сюды прагулі і заўсёды вяртаецца з патрэбнымі знаходкамі.

На здымку — Юрый Рыгоравіч Бяляев і яго работа «Ало, мы шукаем таленты». Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

ПАСНЯКОВА прайшоў агляд-конкурс агітацыйна-мастацкіх брыгад Лагойскага раёна пад дэвізам «XXV з'езд КПСС — дастойную сустрэчу», які зрабіў станоўчы ўплыў на развіццё сельскай са-

гарманістаў і частушчыкаў, у якім прынялі ўдзел 66 чалавек. У частушках знайшлі адлюстраванне працоўных будні калектываў, дасягненні перадавікоў вытворчасці, рысы новага быту. Не абышлі вострым словам, трапнымі прыказкамі і прымаўкамі і тых, хто ішчэ парушае нормы сацыялістычнай маралі, працоўную дысцыпліну.

Пераможцы конкурсу — Ірына Кавалёва і Зоя Сімоковіч (удзельніцы мастацкай самадзейнасці Заазерскага сельскага клуба), Соф'я Аляксандраўна Кізіна, Ніна Іванавна Гуніч — пяснінёркі калгаса імя Будзёнага —

Другі раз на Лагойшчыне праходзіла песеннае народнае свята Куналя. На беразе Гайны і ў лагойскім парку адначынку гучалі народныя напевы, ажылі даўнія традыцыі песеннай культуры. Такія ж свята прайшлі і ў многіх вёсках раёна.

Разам з развіццём мастацкай самадзейнасці працоўных шырока прапагандуюцца шляхам арганізацыі выставак, аглядаў-конкурсаў і работы народных умельцаў. Адна з такіх выставак была наладжана ў памяшканні РДК Увагу наведвальнікаў прыцягнулі эканаты Г. Хойнін і У. Сахончыка. Яны ж ат-

На здымку вы бачыце камсамолку Марыну Мастынку — вясельшчыцу Брэсцкага панчошнага камбіната імя 50-годдзя СССР, удзельніцу агітбрыгады «Верацно». Агітбрыгада паспяхова выступае на прадпрыемствах горада, у калгасах раёна.
Фота М. МІНКОВІЧА.

СВЯТА УПЭУНЕННЫЯ КРОКІ

мадзейнасці. Як заўсёды арыгінальнай і змястоўнай была праграма выступленняў агітбрыгады «Вясёлка» Заазерскага сельскага клуба (кіраўнік П. Апановіч). Гэты фалькліт, дарэчы, выступае не толькі ў брыгадах роднага калгаса «Большык», але і ва ўсіх гаспадарках раёна.

Прыкметных дасягненняў у вырашэнні мастацкіх задач дабіліся агітбрыгады «Касачнікі» Плесчаніцкага гарадскога Дома культуры (кіраўнік Н. Сідарэнка), «Лугустоўскія вясоркі» Лугустоўскага сельскага Дома культуры (кіраўнік Л. Шакуля і В. Кліменка) і іншыя.

Кіраўнікі гэтых агітбрыгад сур'ёзна адносяцца да падбору рэпертуару, шукаюць новыя сродкі падачы матэрыялу на сцэне.

Упершыню на Лагойшчыне праведзен агляд-конкурс

і Тамара Гіндзішак з гэтага ж калгаса (удзельніцы мастацкай самадзейнасці Хадкоўскага сельскага клуба), Мікалай і Іван Табалевічы (удзельнікі мастацкай самадзейнасці Астраныцкага сельскага Дома культуры) і іншыя.

У правядзенні фестывалю мастацкай творчасці працоўных актыўны ўдзел прымаюць і бібліятэкі раёна. Яны падбіраюць літаратуру, неабходную для складання рэпертуару, арганізуюць тэматычныя выстаўкі. Многія загадчыкі сельскіх бібліятэк самі ўдзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці. Гэта — Тамара Пунтус з Сёмкаўскай, Антаніна Ровіна з Лугустоўскай, Ніна Цішкевіч са Швабаўскай, Надзея Ракевіч з Янушкавіцкай бібліятэк.

рымалі высокую ацэнку і іх абласной выстаўцы ў Мінску.

Адвядзеная работа праводзіцца і ў галіне самадзейнага кінамастацтва. Рытуецца да выхаду на экран аматарскі кінафільм «Мая Лагойшчына». Ён расказа пра гістарычнае мінулае гэтага кутка Беларусі, яго былою партызанскую славу, сённяшні працоўны будні і культурнае жыццё.

Фестываль — гэта вялікая падзея ў жыцці самадзейных калектываў. І работнікі культуры гэтага раёна прыкладуць усе намаганні для таго, каб паўней выявіць самабытныя таленты і тым самым спрыяць павышэнню агульнай культуры працоўных раёна.

Д. КАЗЛОУ,
загадчык аддзела культуры Лагойскага райвыканкома.

На летняй эстрадзе Гомельскага парку культуры і адначынку імя А. Луначарскага з вялікім справаздачным канцэртам выступілі калектывы мастацкай самадзейнасці Добрушскага раённага Дома культуры.

На здымку выканаўца песень савецкіх кампазітараў у суправаджэнні інструментальнага аркестра — выкладчык Добрушскай музычнай школы Анатоль Балабанаў.

Фота М. ХУДАЛЕЕВА.

ДОМ, ПОЎНЫ МУЗЫКІ

Вялікая канцэртная зала Гомельскага музычнага вучылішча імя Н. Ф. Сакалоўскага. Ідуць дзяржаўныя экзамены. Іх здаюць вышукнікі вакальнага аддзялення. Вось Галіна Арцёменка (сапрана). Чыста і праніміна гучаць у выкананні спявачкі арыя Вялеты з оперы «Травіята» Вердзі, «Гавот» Лекюка, арыя Царэўны-Лебедзя з оперы «Казка пра цара Салтана» Рымскага-Корсакава.

Яе аднакурснікі Анатоль Доўгі (тэнор) і Юрый Зорын (барытон) таксама дэманструюць высокае майстэрства, выконваючы творы Чайкоўскага, Шуберта, Семіянікі, Лучанка, беларускія і ўкраінскія народныя песні.

Рады за сваіх вучняў педагогі вучылішча Л. Клімава, І. Працэнка, В. Еўдзі-

маў, В. Кавалёў і іншыя: чатыры гады вучобы для юнакоў і дзяўчат не былі марнымі, рабыт ужо запрасалі да сябе. Дзяржаўны народны хор БССР, Дзяржаўная акадэмічная капэла рэспублікі, Гомельскае абласное ўпраўленне культуры.

Так, у апошнія гады калектыву старэйшай у Беларусі сярэдняй музычнай навучальнай установы шмат зрабіў у выхаванні цэлай плеяды не толькі здольных спявакоў, але і майстроў музыкі — па спецыяльнасцях фартэпіяна, струнна-смычковых, духавых, ударных і народных інструментаў.

Усё часцей і часцей навучэнцаў вучылішча запрашаюць выступаць — да сябе ў дамы і палацы культуры

многія прамысловыя прадпрыемствы Гомеля і вобласці. Як правіла, такія творчыя справаздачы прыносяць слухачам вялікае эстэтычнае задавальненне.

— У нас вялікія планы на будучас, — гаворыць дырэктар вучылішча заслужаны настаўнік БССР М. Фалейчык. — Вы ўжо заўважылі, што ў гэтыя дні дзверы нашай установы шырока расчынены для паступаючых. Усе гэтыя юнакі і дзяўчаты ў асноўным выхаванцы музычных школ вобласці, 120 з іх будуць прыняты на вучобу.

Задача вучылішча — даць шырокую дарогу музычным здольнасцям рабыт. І педагогічны калектыв яго ў сваёй паўсядзённай рабоце, безумоўна, дабіваецца гэтага.

Ул. ДЗЮБА.

КАЛІ ДАРОГА АБРАНА ПРАВІЛЬНА

Педагогі — людзі, заслугі якіх бачны ў справах тых, каго яны ўзброілі неабходнымі ведамі і накіравалі ў працоўнае жыццё. Неспакойныя прадстаўнікі гэтай масвай прафесіі выходзяць у выхаванцаў гордасць за сваю справу, кланюцца аб развіцці ў моладзі цікавасці да ведаў, надтрымліваюць іх добрымі захаваннямі.

Аднойчы, пасля чарговага акадэмічнага канцэрта ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, узнікла спрэчка. Мой калег даводзіў, што галоўнае ў педагагічнай прафесіі музыканта — умець добра іграць на сваім інструменце, астатняе — нестолькі дэтэлі. Я не пагадзіўся з такім катэгарычным меркаваннем свайго апанента, але не змог яго пераканаць у тым, як сам разумею гэта.

Таму мы зварнуліся да загадчыка кафедры народных інструментаў кансерваторыі імя А. В. Луначарскага, заслужанага дзеяча культуры БССР Міхаіла Рыгоравіча Салапава. Чаму імяна да яго? Таму што М. Салапаў рознабакова адукаваны, эрудзіраваны спецыяліст, асабліва на пытаннях метадыкі і музычнай педагогікі. Яго лекцыі глыбокія і захавальныя.

Гутарку Салапаў павёў прагалі дачыра «Выхаванец» павінен валодаць вялікай любоўю да людзей, няраўнасцю і чулай асцярожнасцю. Але першае месца належыць любові педагога да выхаванца. Калі яе няма — іншыя якасці не дапамогуць, бо той, да каго ты звяртаешся з нарадамі, адчувае — ад сэрца гэта ці па-казённаму.

Калі пабываеш на некалькіх занятках з рознымі студэнтамі, высвятляецца карціна глыбока прадуманай структуры ўрока, яго ўнутранай драматургіі, са строгай формай і дакладна акцэнтаванай кульмінацыяй. Больш за ўсё педагог звяртае ўвагу на дынаміку развіцця ўрока — ад эпізода да эпізода, раскрыццё ідэіна-вобразнага зместу на аснове аўтарскага тэкста, інакш кажучы Міхаіл Рыгоравіч імкнецца дапамагчы выхаванцу раскрыць сваё «я» і паставіць яго на службу ўваблення задумы кампазітара.

Акрамя пошукаў інтэлектуальнага характару вялікае ўвага ўдзяляецца эмацыянальнаму ўспрыняццю. Музыка — гэта споведзь сэрца, такой яе чуе педагог, такой ён чкае яе і адвучыць.

Сваіх выхаванцаў педагог Салапаў вучыць не толькі дэканалі валодаць прафесіяй, але і культуры паводзін, любові да працы, уважлівым адносінам да сваіх таварышаў, умению радавацца чужым поспехам. У класе Міхаіла Рыгоравіча шмат надаецца ўвагі выпрацоўцы на-

выкаў самастойнасці. Паспрабуй асабіста і адчуць самае, што табе даступна, з удзелам тваіх ведаў, глыбіні пануцыяў, уласцівай характару і г. д. А гэта ў сваю чаргу вымагае развіцця ўяўлення, фантазіі, акрыленасці думкі і шырокай эмацыянальнай палітры.

Міхаіл Рыгоравіч — перакананы прапагандыст. Яго выступленні з лекцыямі-гутаркамі ў Інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры БССР, у філарманічных калектывах, у музычных вучылішчах і школах рэспублікі гучаць то ўзрушаным маналагам, то роздумам лірыка, то дыскусійным і палемічным заклікам да спрэчкі. Абязвальных на іх не бывае.

Прапагандыст і педагог Салапаў умець добра, творча думаць. Ён глыбока ўнікае ў духоўнае жыццё грамадства, у духоўнае жыццё сучасніка, ва ўсё лепшае і важнае, што назіпаінася культуры.

Былы франтвік-разведчык, кавалер баявых узнагарод, заслужаны дзеяч культуры БССР Міхаіл Рыгоравіч Салапаў часты госць і ў калектывах мастацкай самадзейнасці. Больш як 40 год не расстаецца ён з артыстамі-аматарамі і аказвае ім разнастайную практычную і метадычную дапамогу. Яго можна сустрэць на рэцэптычных Свіслацкага і Асіновіцкага аркестраў народных інструментаў, у Рэспубліканскім доме народнай творчасці і Доме мастацкай самадзейнасці. М. Р. Салапаў апрацоўвае беларускія народныя песні і танцы для самадзейных выканаўцаў. Вялікай папулярнасцю ў аматараў народнай творчасці карыстаюцца і яго асабістыя творы «Беларуская кадрыля», полька «Радасць», песні «Ля раўчука», «Пад вішанькай» і іншыя.

Бурная дзейнасць нашага старэйшага калегі часам выклікае здзіўленне. Пытаем яго — ці не перакаджае такі шырокі профіль паглыбленню ў спецыяльнасць?

Міхаіл Рыгоравіч адказвае: — Для мяне заўсёды была і застаецца эталонам дзейнасць першага наркома асветы маладой Савецкай рэспублікі Анатоль Васільевіч Луначарскага, імя якога з гордасцю носіць наша «альма матэр» — Беларускае дзяржаўнае кансерваторыя. Ён усё жыццё вучыўся і закляў усіх вучыцца, паказваючы асабісты прыклад.

Гэта не толькі словы. Дзейнасць М. Р. Салапава ў мастацтве стварыла яму рэпутацыю сапраўднага педагога-прапагандыста музыкі.

Мікалай КОШАЛЕУ,
выкладчык Мінскага музычнага вучылішча імя М. Глінкі.

ЧОРНАЯ драпіроўка сцэны, цяжкое і нізкае скляпенне — асноўныя элементы выяўлення вырашэння спектакля калінградцаў — прысутнічаюць вяртаючы на працягу ўсяго дзеяння, незалежна ад таго, дзе яно разгортваецца: у турэмнай келі Марыі Сцюарт, ці ў раскошным палатцы палатцы каралевы Елізаветы. Празрыстая тэатральная метафара! Яна не толькі ўвасабляе рэальную турму Марыі Сцюарт, але не менш суровую духоўную несвабоду Елізаветы.

Увогуле сцэнічнае выра-

шэіне пастаюўкі рэжысёра У. Падольскага вылучаецца прадуманасцю кожнага кампанента спектакля. «Так, гэта палітычная трагедыя!» — адкрыта сцвярджае тэатр: на самым пачатку спектакля праз сцэну звешваюцца штандары дзвюх супрацьлеглых палітычных сіл, якія змагаюцца не на жыццё, а на смерць: сягі каралеўстваў Шатланды і Вялікабрытаніі. Гэта аналітычная драма. Ці-

Зыходзячы з рэжысёрскага «прачытання», акцёры не ацэнююць псіхалагічны матывы ўчынкаў герояў. Ды і ў самой п'есе Шылера дзейныя асобы не так раскрываюць свой унутраны свет, як імгненна схваць яго. Іншы часцей носяць пэўную маску, якой вымагае тая палітычная ігра, у якую гэтыя персанажы ўцягнуты. Самай крывадушнай, самай несвабоднай срод гэтых прытворчынаў высту-

натурамі. Марыя Сцюарт тут таксама спрабуе быць у масцы, але не вытрымлівае належаўшага тону, застаецца ўсё ж вернай сваёй шчырай і адкрытай натуре. Яна кідае ў вочы саперніцы ўсю праўду і тым парушае «правільны гульнявы» стрымана і строга іграе роллю Н. Загуменная. Выразная дэцымі актрыса, прыгожая тэмбр голасу (праўда, некаторыя інтанацыі маглі б прагучаць у яе і больш сака-

АБЛІЧЧЫ І МАСКІ

каваць глядачоў сканцэнтравана не столькі на перыпетыях барацьбы паміж дзвюма каралеўцамі, не на выніку яе (ён перадвырашае гісторыю), таму ў самым пачатку спектакля высвечваюцца дзве надгробныя пліты, на якіх накіраваны гадзі жыцця Елізаветы і Марыі Сцюарт. Героі п'есы Шылера даю ўжо спачатку ў магіле.

Тэатр цікавіць той маральны ўрок, які вынікае з напружаных дзягалоў-дэспутатаў, што разгортваюцца ў спектаклі. У. Падольскі выносіць на прырэдні план складаную маральна-этычную праблему трагедыі — суадносіны палітыкі і маралі, межы свабоды чалавечай асобы і гістарычнай неабходнасці. І трыба сказаць, рэжысёр пераканаў, што толькі так трэба ставіць рацыяналістычную трагедыю эпохі Асветніцтва з яе адкрытай дыдактычнай скіраванасцю. Нездарма ж даследчыкі бачаць неасродна вытокі сучаснага брэхтэўскага тэатра менавіта ў Асветніцтве.

інае каралева Елізавета ў выкананні вопытнай актрысы А. Патапушкінай. Усе намаганні яе героіні накіраваны на тое, каб захаваць любові, самымі недазвольнымі з пункту гледжання чалавечай маралі сродкамі каралеўскага ўладу. Сваё ганебінае аблічча яна апраўдвае напышлівымі спасылкамі на «думку народа», на «вышэйшую дзяржаўную мэтаназначнасць». Актрыса асабліва характэрна ў гэтым сэнсе відзе галоўную ў пастаюўцы сцэну з дзяржаўным сакратаром Вільямам Дэйсанам (Ул. Зубенка). Тут яе каралева Елізавета дасягае анагаа сваёй крывадушнасці, робячы гэтага сляпога выканаўцу сваёй волі адзіным віноўнікам пагібелі Марыі. Сыграны сцэна дакладна, выразна, дынамічна.

Не зусім звычайна гучыць у калінградцаў вядома сцэна сустрэчы дзвюх каралеў: і А. Патапушкіна, і Н. Загуменная амаль цалкам адмаўляюцца ад назаў псіхалагічнай сутнасці саперніцтва паміж гэтымі моцнымі

іта), сапраўды велічная каралеўская постаць — усё гэта дапамагае актрысе стварыць глыбока трагедыю, маштабны характар. Не Марыя ўседамае сваю чалавечую годнасць і коштам жыцця адстойвае права на асабістую свабоду памучыц і перакананняў.

Калі, да прыкладу, у барона Берлі, вялікага лорда-канцлера Елізаветы (В. Краснагор), яго чалавечая сутнасць адлязла з маскай верага прыслужніка брытанскай каралевы, то другі цардворцаў — граф Лейстэр (В. Аляксандраў) перакрывае бялоа драматычную дысгармонію ў неабходнасці быць наблізу ад трона не тым чалавекам, якім ён можа і хоча быць. На нашу думку, В. Аляксандраў дамагае глядачу далучыцца да складанай дыялектыкі супрацьлеглых духоўных парыванняў свайго героя. Сумяццё сапраўднае чалавечасце і з высокім становішчам на іерархічнай лесвіцы яму, графу Лейстэру, не дадзена!

Не усё ў пастаюўчым палітры гэтага спектакля бласпярочнае. Скажам, пераўвасабленне вобраза Марыі Сцюарт выглядае празмерна адвольным. Замест романтичнага юнака, гарача закаханага ў Марыю, які ідзе на смерць дзеля каханай (хоць яго ўчынак не вызваляе Марыю, а паскарэ яе гібель!), на сцэне мы бачым нахабнага і нават вульгарнага ў сваіх цыннічных намерах маладога чалавека. У Шылера вобраз Марцімера — гэта водгулле той палемікі, якую драматург свядома вёў са сваімі ўласнымі «іншымі» памылкамі ранняй творчасці. І больш шырока — палемікі з романтизмам, ідэяна-мастацкім кірункам, які на той час пачы-

У ТОЙ вечар іх убачылі мільёны тэлегледачоў. Восем дзяўчат з старажытнага Віцебска з'явіліся ўдзельніцамі канцэрта лаўрэатаў V Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады. Актэс балалаек быў удастоены першай прэміі. Гэты вечар для віцебчанак быў не толькі вечарам прызнання іх таленту, іх

адзін аднаго, гэтыя восем дзяўчат. У склад ансамбля увайшлі выкладчыкі музыкі Зіна Ісачанка, Людміла Стрыжанок, Ганна Кавалева, Людміла Чачуха, студэнты вучылішча Вольга Градоўкіна, Наташа Андрушкевіч, Надзея Сахно і іх кіраўнік Тамара Шафранова.

Пачалася ўпартае работа. Збіраліся яны па вечарах, калі

те...», «Вінят мяня в народзе» ў апрацоўцы А. Шалава), і сучасныя беларускія п'есы («Гумарэска» Я. Глебава).

Калі спачатку кіраўніцы актэс даводзілася чуць папрокі за тое, што яна сама саліруе, а астатнія ўдзельніцы толькі акампаваюць ёй, то паступова ансамбль вырас у адзіны творчы арганізм. Кожны ўдзельнік

кі, сустрэчы з музыкантамі з іншых рэспублік, павучыцца ў іх...»

І вось сярод 48-мі нумароў, прадстаўленых на конкурсе ў жанры народных інструментаў, 1-е месца прысуджана віцебчанкам.

Чым перш за ўсё цікавы гэты калектыў?

...Выходзяць адна за другою на сцэну восем дзяўчат — спакойныя, сканцэнтраваныя, — у народных касцюмах. Спакойна сядуць, на секунду ўсё замірае — і раптам паўстае, нібыта «з нічога» такая мелодыя, што зачароўвае самага дэсведчанага слухача.

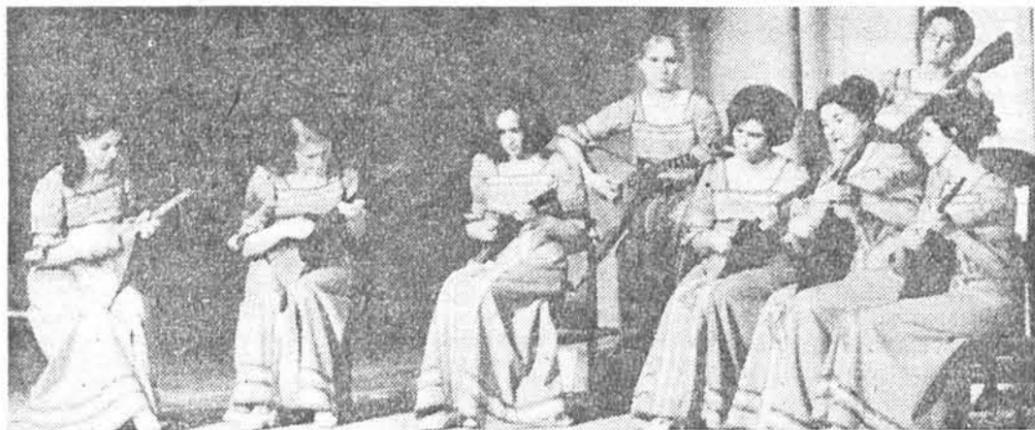
Поўная захопленасць выкананнем музычнага твора, унутраны дынамізм пры адсутнасці знешняй тэатральнасці, арыгінальная афарбоўка мелодыі — вось што падкупала адразу. Паступова празрысты гук насычаецца, нарастае, а затым таксама паступова спадае — гэта адчуванне «прыліваў» і «адліваў», тонкая нюансіроўка, дзівоснае піяна, дзякуючы якому так ярка гучыць фортэ, ствараюць глыбокі эмацыянальны настрой у канцэртнай зале. Здзіўляешся, пазнаючы такія багатыя магчымасці ў такога вядомага і, здавалася б, немудрагелістага інструменту, як балалайка.

Цудоўнае захопленне гэтых людзей! Кожны з васмі і працуе ў вучылішчы або музычнай школе, і вучыцца ў кансерваторыі. І ўсе яны ахвотна і часта збіраюцца разам, шмат рэпетыруюць. Калектыў жыве напружаным творчым жыццём. Ён выступае ў школах, клубах, дамах культуры, удзельнічае ў тэлевізійных праграмах, выезджае ў гарады роднай рэспублікі і за яе межы.

Актэс — вельмі малады ансамбль. Яму яшчэ расці і ўдасканалваць сваё майстэрства, дабівацца вялікай свабоды выканання, лёгкасці, віртуознасці. Імкненне ўдасканалваць майстэрства і добры творчы азарт, уласцівыя ўсім васьмярым, зарука будучых поспехаў віцебскіх балалаечнікаў.

Н. КАЗІМІРОўСКАЯ.

МАЛАДОСЦЬ І НАТХНЕННЕ

творчага шляху, ён быў яшчэ і іх маленькім юбілеем. Роўна год назад у Віцебскім музычным вучылішчы сабраліся яны на сваю першую рэпетыцыю. Мара стварыць актэс балалаек у родным Віцебску зародзілася ў Тамары Шафрановай і іграла ў ансамблі пад кіраўніцтвам вядомага музыканта-педагога Генадзя Іванавіча Жыхарава. І вярнуўшыся ў родны горад, адразу пачала прыглядаць, падшукваць такіх жа энтузіястаў, аматараў народнага інструмента і народнай музыкі, як і сама. Яны знайшлі

аксамітнае неба ў зорках над Дзвіною так настройвае на музычную хвалю.

Ансамбль такога складу на канцэртнай эстрадзе сустракаецца ўпершыню. Таму адразу паўсталі складанасці з рэпертуарам. Практычна твораў, напісаных спецыяльна для балалаечнага актэс, няма. І Т. Шафрановай даводзілася самой распісваць партытуру, выкарыстоўваючы нотны матэрыял, «адрасаваны» іншым ансамблямі.

І ўсё ж рэпертуар склаўся. У яго увайшлі і класіка («Гавот» Люлі), і рускія народныя песні («Не корите меня, не брани-

яго па-майстэрску валодае інструментам і не пабіцца застацца сам-насам з гледзельнай залай.

Актэс, які ўзнік у кастрычніку 1973 года, праз пяць месяцаў займае прызавое месца на Рэспубліканскім конкурсе артыстаў эстрады, а ў кастрычніку 1974 года становіцца пераможцам V Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады, што адбылося ў Маскве.

«Нас вельмі хвалявала і натхняла гэтая паездка, — раскажваюць выканаўцы. — Але не таму, што мы разлічвалі на перамогу. Нас радавала магчымасць праслухаць шмат цікавай музы-

ТЭЛЕВІЗІЙНЫ дакументальны фільм усё яшчэ мала чым адрозніваецца ад дакументальнага кіно. У параўнанні з перадачами з месца падзей ён, вядома, мае перавагу ў выкарыстанні мантажу, кантраўнкта, дыктарскага або аўтарскага слова. У адрозненне ад дакументальнага кіно тэлефільм не так строга захоўвае жыццёвасць сітуацыі, сапраўднасць асяроддзя.

Як правіла, тэлевізійны дакументальны звартаюцца да вопыту чалавека, які аказаўся ў цэнтры тых або іншых гістарычных падзей. Жыццё, асэнсаванае і ўласна пацудзі і асабіста перакананні, — вось аснова большасці стужак «блакітнага экрану», якія ад рэпартажу набліжаюцца да спецыфічнага, самастойнага ў жанравых адносінах публіцыстычнага твора.

Спазіраем на некаторыя прыклады.

Усё пачынаецца са сцэнарыя, з пабудовы сюжэта, які ў дакументальным творы разгортвае аўтарскую думку, вызначае аб'екты здымак і сутнасць каментарыя або размоў.

Калі знаёмімся з плёнам творчых шуканняў беларускіх тэледакументалістаў, заўважаш яшчэ іх моцную залежнасць ад прыпынаў інсцэнізацыі падзей і аднаўлення таго, што некалі «было». Такі фільмы пра вайну — «Салдаты Перамогі», «Легенда пра танк» і «Поле бою — поле жыцця» — ілюструюць вядомыя ісціны. Напрыклад, сцвярджаецца, што юбілейнаму маршу ветэранаў па вуліцах Мінска папярэднічаў марш па крывавах дарогах вайны. Правільна! Але гэта — цытата з ужо некалі некім сказанага і накіраванага на экране. Калі ў адным, другім, трэцім фільме аб вайне аўтары прыходзяць да адной і той

САМАСТОЙНАСЦЬ

наў сцярдэжэць сябе ў еўрапейскай літаратуры. Рэжысёр і выканаўца ролі Т. Матэўлін даюць вобразу ўсім іншым, прадлеглым аўтарскай задуме, тэатральнасць.

Незразумела, чаму тэатр аддаў перавагу старому перакладу трагедыі на рускую мову А. Плотнікіна, хіця ёсць словы, даклады і сапраўды сцэнічны пераклад Н. Вілманта. У гэтым артыкуле мы наўмысна ўжываем транскрыпцыю прозвішчаў дзейных асоб менавіта з гэтага новага перакладу, бо яны адпавядаюць арыгіналу. Тэатр жа чамусьці прапагандае неаднаведнае сучаснаму правілісу вымаўлення: «граф Лейчасцер» (?), «лорд Борлей» (?) — замест «барон Берлі» і інш.

КАЛІНІГРАДЦЫ прыведзі разнастайны рэпертуар. Праўда, у ім ёсць так званы «летні нахіл»: пераважаюць спектаклі камедыійны і меладраматычны. Чамусьці госці не закавалі ў Мінску ідэяпіроўку раманаў К. Сіманавіча (спектакль «Заўтра ў сэрцы»), малавядому нам п'есу «Звоў гучнага бою» Л. Майсеева. Такім чынам і атрымалася, што шылераўскай «Марыя Сцюарт» стала самым вартым на мастацкіх якасцях, хоць у гэтым і спрэчным творам у ліку тых, што часта з'яўляліся на тэатральнай афішы гэтай нашай горада.

Вадзім НЕБЫШЫНЕЦ.

На здымках — заслужаная артыстка РСФСР А. Патапушкіна (каралева Елізавета) і артыстка Н. Загуменная (Марыя Сцюарт).
Фота У. Л. КРЫКА.

З кожным новым спектаклем завабывае новых прыхільнікаў калектыў Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета Узбекскай ССР Іма Алішэра Навалі. Разнастайны рэпертуар, у якім так многа арыгінальных, спецыяльна для гэтай трупы напісаных твораў, і высокая прафесіянальная культура выканання прыцягваюць увагу шматлікіх гледачоў. Звяртае на сабе ўвагу творчай самастойнасць тэатра. Напрыклад, ён смела прымае да пастапоўкі оперную версію вядомай драмы «Рускія людзі» паводле Канстанціна Сіманова. Рызыка, эксперимент, адкрыццё!

Плодых неабавязных пачынаў гадоў на мастацку спецаблыва працінае музыку кампазітара Б. Зейдмана: то варыяцыі на знаёмыя тэмы, то вобразным увасабленнем драматычнай сітуацыі. У гэтым п'есе ўведзены папулярныя верны К. Сіманова, напісаныя некалі на гарачых слядах надзеі. Як і ў оперы «А зоры тут ціхі...» К. Малчанова, у «Рускіх людзях» адчуваецца неспынная плынь, дзе чуюцца водгукі франтavoга фальклору. І гэта стала вартасцю твора, адрасанага тэатрам 30 гадавіне Перамогі над фашысцкай Германіяй. Пры ўсёй умоўнасці опернага відзішча пагоў тут вельмі жыццёвая аснова.

Парадавалі ў спектаклі выканаўцы. Дабліва народны

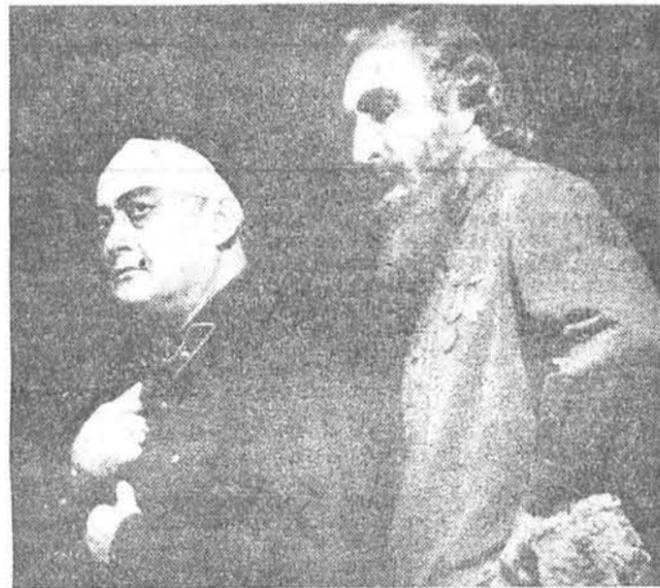
артыст Узбекскай ССР В. Грынчанка ў партыі Івана Глобы, які і перад самым апошнім учынкам-подзвігам звяртаецца да песні, такой дарагой рускаму чалавеку ў хвіліну радасці і ў хвіліну смутку. Аматы драматычнай сцэны ведаюць многіх выдатных артыстаў, для якіх роля Глобы стала высокім дасягненнем. І ў оперным варыянце «Рускіх людзей» у трактоўцы В. Грынчанкі гэты жыццёвы вобраз самахварнага патрыёта не траціць дывоснага праўдарабенства!

Да авецскіх удач трэба аднесці і выкананне такіх партый, як камбат Сафонаў (заслужаны артыст УзССР А. Азімаў), разведчыца Вали (арт. Г. Хябнікава), паэт Кіманаў, што нават на транскрыпцыі прозвішча ўказвае на прататып персанажа — аўтара п'есы «Рускія людзі» (арт. В. Абрамаў).

На спектаклі адбываецца і творчая дыскусія. Ужо ў антрактах чуюцца галасы прыхільнікаў такога эксперыменту кампазітара і тэатра, пераадолення ім ўстойлівых умоўных форм. Сапраўды, творчая дэракацыя аўтара і пастапоўшчыкаў вартая добрага слова. Але ёсць і рэчараваныя слухачы, для якіх «Рускія людзі» К. Сіманова застаюцца мастацкім асэнсаваннем зусім рэальнага суровага жыцця, наўрад ці прыдатнага пагоў для «пера-

кладу» на мову опернага мастацтва. Такія слухачы не прымаюць і кінапраекцыі, светлавых эфектаў, рэчытываў. — Усёго таго, што сваёй блізкасцю да дакумента разбурае структуру музычнага відзішча. Зноў жа і гэтыя спрэчкі спрод публікі сведчаць аб пошуках опернымі сіламі новага сінтэзу пастапоўчых прыёмаў.

В. ШЫПЦА.

На здымку — заслужаны артыст УзССР А. Азімаў (камбат Сафонаў) і народны артыст УзССР В. Грынчанка (ваенфельчар Глоба).

Фота У. Л. КРЫКА.

жа экраннай высновы, то ўнікае трывога: гэта ж адкрыты штамп! Да таго ж яшчэ і ў мантажы паўтараецца адзін і той жа прыём — паказ ішэца ветэранаў на Мінску і адначасова, успаміны былых войнаў пра свае баявыя шляхі-дарогі, гісторыяныя фільмацэнай хронікай, маста ўжо вядомай усім на кінаэкране.

У чым прычына? Мабыць, у тым, што так рабіць больш зручна, бо і прыём «правасна», і матэрыял аднаведны

сведчыць аб тым, што жыццё дзіцей будзе ўбачана «непасрэднай камерай» на дзіцячым шчыра. На справе ж штучна надробленыя дзіцячы думкі, галасы, інсцэпіраваныя эпізоды вырываюць «змову» дарослых, якія нягробна прыкінуліся дзецьмі...

У фільме «...рэчаныка, рэчаныка» пры пэўным намаганні можна адчуць тое, што ўсхвалявала яго аўтараў: самадзейнае і народнае мастацтва — чыстае, вечнае, жывое, як няспынная рака. Воб-

вы ў мастацтва, пэўных індывідуальнасцей.

Пагоў, дакументалісты любяць гаварыць, што сцэнарый інашча не так няром, як камерай. Сапраўды, вельмі часта сцэнарыст вынісвае адны эпізоды, а рэжысёр здымае зусім іншае...

Добра было б, каб такая самастойная камера вышуквала ў падзеях ітосы адметнае, небанальнае! Дык жа часцей і тое, што здымалася «насперак» літаратурнаму сцэнарыю, выглядае знаёмым гле-

потым не адзін раз? Ці не робіцца ўсё гэта з канкурэнцый пазіцыі маўляў, кінадакументалісты з «Летанісу» зманіруюць свой фільм, а мы, тэледакументалісты, — свой! Прынамсі, у мяне такое ўражанне ёсць.

Дакументальны рэпартаж «Добры дзень, равеснікі!» рэжысёра Р. Трызны пабудаваны як дыялог паміж кіраўніком і ўдзельнікамі танцавальнага калектыву. Магліва, і тут літаратурны сцэнарый не мог прадугледзець усе магчымыя нюансы і адценні жывой гутаркі. Чакаеш, што намера і рэжысёрскі мантаж памогучы нам бліжэй пазнаць чалавечае «я», якое шукае ў тапках выйсця пэўным начуццям, вядзе юнака або дзяўчыну менавіта ў харэаграфію, дзе трэба і фізічна прылагодзіць вымаганні, каб дасягнуць настаўленай перад сабой мэты. Размова з кіраўніком у такіх выпадках — гэта прыглыбленне ў свет мастацтва, адзас на нейкія запаветныя пытанні. А што на экране? Штучна надбадзёрваемыя твары, усмешкі, адрасаваныя ўсім і нікому, саладзавыя пашчота... Дык жа ніякіх праблем, якія вымагаюць роздуму і засяроджанасці, у такіх людзей, якімі іх паказвае стужка, быць не можа! Фільм зведзены да надрабязнага эпізода з хронікі самадзейнага мастацтва, да набору буйных кадраў, назаўдзены пэўнай кіруючай думкі.

Больш паспяхова карыстаюцца аўтары тэлевізійных дакументальных фільмаў словам. Магчыма, тут мае значэнне вопыт звычайных студыйных перадач, калі «бліжэй экран» — гэта трыбуна для выказвання таго або інашага спецыяліста сваёй справы з аднаведнымі ілюст-

рацыямі. Прынамсі, у фільмах «Салдаты Перамогі» і «Поле бою — поле жыцця» амаль што і эфектыўна гучыць матыў успамінаў пра былыя дні, пра векамонае ў жыцці пакалення. А ў стужках «Трое» і «Работа наша такая» дыктарскі тэкст зведзены да мінімуму, бо знойдзены кадры, што нясуць дастаткова надрабязна і зразумелую інфармацыю ў так званым «выяўленчым радзе».

Кажуць, тэлевізійны твор лобого жанру навінен адрасаванца да аднаго гледача, да кожнага, хто ў гэтую хвіліну глядзіць перадачу. Інтымнасць — неабходная якасць. Катэгарычнасць такога сцярдэжэння спрэчная. Але калі ўзяць пад увагу такі характар уззаемаадносін чалавека з экранам, то тым больш высокі патрабаванні прад'явіць трэба да мастацкай якасці твораў, дкая зніжэнца ад штампаваных прыёмаў, банальнасцей, прасталінейных разважанняў. Дубліраванне тэлевізійнымі дакументалістамі таго, што робіць наша аб'яднанне «Летаніс» студыі «Беларусьфільм», таксама выплікае недаўменна.

Выснова такая. Шуканні вядуцца. Ёсць пэўныя дасягненні. Але тэлевізійная дакументалістыка яшчэ не дасягае таго высокага прафесіяналізму, без якога на поспех, які аднаўдае значэнню адкрыцця ў пэўным жанры мастацтва, ралічваюць цяжка. Таму пакадана, каб калектыў Беларускага тэлебачання смялей ўбагачаў свой вопыт вопытам вядучых студый краіны, каб больш плённа выкарыстоўваў прыдатны яму дасягненні кінадакументальнага жанру.

Г. РАТНІКАУ,
кандыдат
мастацтвазнаўства.

НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ

У СТАДЫ І ШУКАННЯЎ

«над рукамі». Вось і атрымліваецца: тэлефільм паідае менш хваляючае ўражанне, чым кінаэкран.

У карцінах пра сённяшні дзень аўтары схільны выбіраць матэрыял, які «іграе» сам. Ці не таму на «блакітным экране» празмерна часта паказваюць стужкі пра мастацтва і яго дзеячаў?

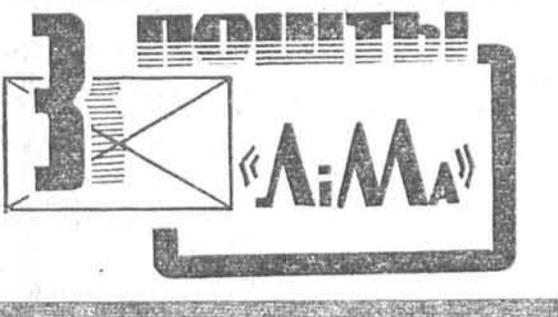
Спынім увагу на тых творах, дзе герой — чалавек працы. Леншы з такіх — «Работа ў нас такая» (сцэнарый І. Рудамітава, рэжысёр У. Цяслон, апэратары В. Васілеўскі, В. Кагановіч) — лірычны рэпартаж, насычаны дынамікай, экспрэсіяй адлюстравання і музыкой. Радзе стужка «Дарога ў абодва канцы» (сцэнарый С. Бародоўскага, рэжысёр В. Арлоў, апэратар Л. Броўтман). Сапраўды праблемная карціна. А вось фільм пра сучаснасць — «Сачыненне ў 3-м «В»» (сцэнарыст Р. Глухоўскі, рэжысёр В. Басаў, апэратар У. Пранько). Сама назва яго

раз раз і яе берагоў суправаджае песні і танцы. Аднак арганічную сувязь паміж мастацтвам і прыродай цяжка заўважыць, за выключэннем хіба аднаго эпізода — праезду на пароме.

І ўжо зусім фантастычныя экспрэсіі праняюць нам аўтары фільма «Мял мелодыя» (сцэнарый А. Радукцага, рэжысёр В. Акімушкін, апэратар У. Пранько). За аснову зята рэцэптыя аркестра пад кіраўніцтвам Б. Раўскага. Час ад часу аўтары намінаюць аб гэтым. А пасля камера пераносіць гледача ці то на Нарач, ці то на Каўказ. Артысты выконваюць песні, нотым яны моцуюць над дэжжом на плончы... Маніруюцца дзіўныя на кампазіцыі і вынаходковы ў сюжэтнай пабудове фільма кадры, якія маюць дачыненне да музыкі толькі «наогул». «Творчая фантазія» аўтараў разбурае кампазіцыйную структуру экраннага паказу пэўнай з'я-

дучу. Паўтара яшчэ раз: праход ветэранаў вайны ў тэлефільме «Салдаты Перамогі» зняты амаль з тых жа пунктаў, што ў часе непасрэднай трансляцыі ў эфір гэтай надзеі, а «ларальны мантаж» сённяшняга дня з рэтраспектыўнай хронікай выглядае чарговым варыянтам лены за тэлебачанне сказанага кінадакументалістыкай. Выходзіць, аўтары сцэнарыя М. Клебановіч і В. Басаў (а другі з іх — гэта і рэжысёр стужкі) ні ў павяродні час, ні ў ходзе здымак не змаглі адарвацца ад прывычнага. І калі гледачы хваляюцца, бачачы гэты фрагмент, то адбываецца так дзякуючы самому жыццёваму матэрыялу, а не яго мастацкаму асэнсаванню і ўвасабленню.

У такіх выпадках узнікае пытанне: ці варта рабіць дакументальны тэлефільм, калі ён на сваіх якасцях не ўзнімаецца вышэй «эфірыяй» перадачы, якую можна ж спосабам відэазапісу паказваць

НАШ парк культуры і адпачынку любяць жыхары горада. Пад засенню яго зялёных шатаў прыемна адпачыць. Вабяць стракатыя дываны кветак, добра абсталяваная

гісторыя прадпрыемства, сьвятое ўвагу моладзі на тых старонках, якіх яна не ведае. На сьвяту, у ліку іншых жанчын, герань тылу, узнімаецца Сіма Шыдловіч. За тое, што

ЛЕТАМ У ПАРКУ

плянцоўка разнастайных гульніў. Пабудаваны вялікі летні тэатр. У ім праводзяцца канцэрты, лекцыі, тэматычныя вечары.

«Справы і людзі фандака» — так называлі мы вечар, пра які хачу расказаць. Чатыры месяцы рыхтаваліся да яго: шукалі архіўныя дакументы, сустракаліся і гутарылі з многімі людзьмі. Напісалі сцэнарыі. Набылі сьценіры, запрацілі гасцей з іншых гарадоў краіны.

Актыўна дапамагалі нам у гэтай справе партыйная арганізацыя прадпрыемства, камітэт камсамола. Палац культуры фанерапрацоўчага камбіната.

І вось доўгачаканая надзея. 16 гадзін дня. Гучыць музыка. Вядучы расказвае факты з

не адпачывала ў тым цяжкім дні, калі хацелася адпачыць — працавала ў далёкім Ташкенце і на нітачнай фабрыцы, і ў шпіталі — атрымала яна прэмію ад Чырвонага Крыжа — наваккі бланкітнага парашутнага шоўку. У сукенцы, пашытай з гэтага шоўку, сустраля Шыдловіч Дзень Перамогі. Вядучы вечара ў памяць аб тых незабытых днях ад імя калектыву камбіната ўручае ветэрану працы С. Шыдловіч памятны сьценір.

Там, на нітачнай фабрыцы, цяпер тэкстыльным камбінате, Сіма Аропаўна стала камуністам. У падарунак ад партыйнай арганізацыі Ташкенцкага тэкстыльнага камбіната ёй уручаюць спецыяльна дасланую да гэтага вечара малынічна расшы-

тую аксамітавую шабонку.

Былі на вечары яшчэ хваляючыя хвіліны. Праз трыццаць гадоў сустраляся франтавыя сябры. У зале не было раўнадушных, калі зайшла гаворка пра дзяцей-сірот, клопаты пра якіх узліў на сябе калектыву камбіната. На вечар прыехала з Вільнюса былая выхаванка дзетдома Людміла Максімаўна Баранік. Цікавая была старонка, прысвечаная брыгадыру цеха пластыкаў, добраму настаўніку маладых рабочых Аляксееву Ларыёнавічу Масюку.

МАЛАДЫМ КНІГАЛЮБАМ

Маладзечанская Цэнтральная бібліятэка імя Н. К. Крупскай мае вялікі чытацкі актыў. Паслугамі абанемента і чытальнай залы карыстаюцца каля пяці тысяч маладых кнігалюбаў. Асабліва ўвага надаецца інтэрнацыянальнаму выхаванню вучнёўскай моладзі.

Каб узмацніць цікавасць маладых чытачоў да жыцця братніх саюзных рэспублік, бібліятэка арганізуе ў навучальных установах горада розныя масавыя мерапрыемствы. Ба ўлікова-планавым тэхнікуме, напрыклад, адбыўся тэматычны вечар «Мы — інтэрнацыяналісты», а ў палітэхнікуме — вусны часопіс «Пад сцягам Ленінскай дружбы».

Некалькі гадоў у палітэхнікуме працуе клуб інтэрнацыянальнай дружбы. Студэнты — члены клуба — наладзілі пераліску з вучнёўскай моладдзю.

Змястоўны даклад «Пяю маю Айчыну» на вечары прачытала бібліятэкарка Л. Варанцова. Пасля навучэнцы дэкламавалі вершы савецкіх паэтаў. Чытачы бібліятэкі В. Галавач, Л. Гайдук, Н. Лакуціўскі хораша праспявалі песні І. Лучанка, А. Бабаджаня, А. Фельцмана. Цікава прайшла таксама канферэнцыя чытачоў па творчасці лаўрэата Ленінскай прэміі А. Ганчара.

Л. САНДЛЕР,
старашы бібліятэкар
Мінскай абласной бібліятэкі
імя А. С. Пушкіна.

ТАКОЕ НЕ ЗАБУДЗЕЦА

У штогдынёвіку «Літаратура і мастацтва» за 30 мая 1975 года змяшчае фота і здымкі асабіста ўспаміны заслужанага артыста БССР Мікалая Шышкіна «Слухалі песню салдаты» («Фота нагадава»).

Менавіта Мікалая Мікалаевіча тымаца ансамбля пагранічных войскаў, які ў час вайны нярэдка ўдзельнічаў у баявых выступленнях, прайшоў ад Брэста да Масквы, адступіўшы, а потым вярнуўся ў Беларусь, завяршыў вайну на дарогах Прусіі. У гэтым кароткім артыкуле ветэрана Вялікай Айчыннай вайны і дакладна, але вясёла, я хачу даць, што ў той час артысты ансамбля часта выступалі перад маленькімі беларускімі слухачамі, аб'ект якіх заклінуў да Масквы, у дзіцячыя дзень Радзі.

Прыгадваецца такі выклад. Да нас у госці (да выхаванцаў дзіцячага дома імя 1-га Мая Стара-Юр'еўскага раёна Тамбоўскай вобласці) прыехалі беларускія партызаны. Мы сустракалі іх на станцыі і везлі на санях па глыбокім снезе. Адной падшодай кіраваў я. Да мяне тады села чалавек сем. Запомніліся двое: партызан Стальмахоў і артыст М. Шышкін. Ён хораша спяваў нам «Песенку Паўднёвага фронту», якую, дарэчы, я чуў

тады ўпершыню. Запомнілася мініяцюра, дзе артыст весела пачынаў, як выкаблучаліся Гітлер і яго паякі.

Мне вельмі спадабалася песня, і часта канцэрта я на працягу артыста даць мне тэкст. Мікалай Мікалаевіч сваёй рукою перанісаў песню, падарыў яе мне. Пасля я вельмі часта выкоўваў гэты твор у канцэртах мастацкай самадзейнасці, ніколі выступіў перад вайнамі нашай падшэфнай дывізіі.

Уражаны ад сустрэчы з артыстам Мікалаем Шышкіным былі настолькі моцнымі, што яны запамініліся на ўсё жыццё. Прайшло больш як трыццаць год, а не-не-да і прыгадваецца той цікавы канцэрт артыстаў-фронтавікоў і дуна ансамбля — Мікалай Шышкін.

... Даўно гэта было. Мы адвезьцівалі ўжо радаснае трыццацігоддзе Вялікай Перамогі над фашызмам, а паміж энка трывае перажыванне...

Не ведаю, ці паспеў я тады падзякаваць артысту за радаснае, не памятаю. Вось і хачу зараз, калі зноў прыгадаў той канцэрт, і прыгадаў з дапамогай самога М. Шышкіна, сказаць яму ад усёй душы: шчырае дзякуй вам, Мікалай Мікалаевіч, за памяць, якая не згасе і не згасе ніколі!

П. ШАЦЮК.

ЮНЫМ ЧЫТАЧАМ

У Мінску па вуліцы Дзяміядзінскай, 43 размешчана дзіцячая бібліятэка № 7. Калектыву яе на чале з загадніцай Веняцінай Васільеўнай Аляшкінай робіць многае для прапаганды літэратуры і школьнага пісьма.

Напрыклад, за шэсць месяцаў гэтай года ў бібліятэцы зроблена больш як 50 тысяч кнігавыдаў. Значна трох з паловай тысяч вучняў блізкашых школ адуляюцца настольнымі чытачамі бібліятэкі. Яе работнікі падтрымліваюць цесную сувязь з іншымі школамі Ленінскага раёна, разам праводзяць літаратурныя рапінцы і вечары, канферэнцыі чытачоў, сустрачаюцца з беларускімі пісьменнікамі. Актыўна гатаюць, работнікі абанемента і чытальнай залы ў сярэдняй школе № 15 вядуць урочы бібліятэчна-бібліяграфічнай справы.

У дарэмнаму вучням 5-6 класу супадоўнілі бібліятэку сумесна з работніцамі кінатэатра «Сігма» арганізавалі мінілекторый «Літаратурны гульні на зрэты».

Загадніца абанемента і аддзела В. І. Захаровіч шматліка выступае перад вучнямі школ з расказаў аб творчасці беларускіх і савецкіх пісьменнікаў, а тэматычнымі гутаркамі: «Імя Леніна ў сэрцы кожнага», «Падзвігі савецкіх дзяцей і інш.

Надаўна дзіцячая бібліятэка № 7 выдзеліла дзіцячую плочку ў гэтым год будынку. Пасля капітальнага рамонтна дзень атрымлівае плочку ўтульнае памяшканне.

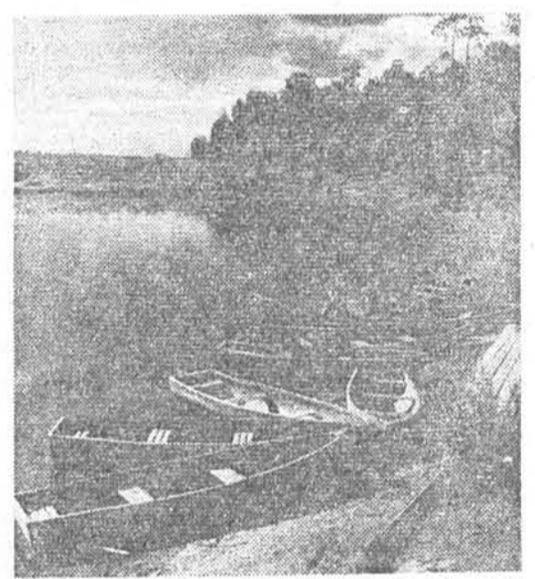
К. КАРОЛЬ,
член камісіі
па справах няпоўналетніх пры Ленінскай раёнаўскай горада Мінска.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ

«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«АДРАДЗІЦЬ БЫЛУЮ СЛАВУ»

Лельчыцкі раённы аддзел культуры абмеркаваў карэспандэнцыю В. Поллака, надрукаваную ў штогдынёвіку «Літаратура і мастацтва» за 16 мая г. г. Як паведаміў рэдакцыі намеснік начальніка Гомельскага абласнога ўпраўлення культуры С. П. Ліс, ірытэчныя заўвагі прызнаны правільнымі. Зараз у Тоньскі сельскі клуб на работу накіраваны кваліфікаваны работнік, які закончыў дыржорска-харавое аддзяленне Магілёўскага культасветвучылішча.

На ціх хваллях. Фотаафод А. РУДЧАНІ

РАДКІ З ПІСЕМ

У Гомельскім парку культуры і адпачынку імя Луначарскага праходзіць традыцыйны сустрэчы артыстаў раённых і сельскіх дамоў культуры з гледачамі. Вялікай папулярнасцю ў гомельчан карыстаецца калектыв Радавоўскага Дома культуры, які на даўня наказы цікаваю канцэртную праграму жыхарам горада.

Я. КАУГАНАУ.

Творчая група харавога калектыву Дома культуры імя 25-годдзя БССР Гомельскага вытворчага дрэвапрацоўчага аб'яднання збірае ў ідэальна лепшыя фальклорныя здабыткі песнянай творчасці. У рэпер-

туары калектыву больш як семдзятка розных песень. За высокае арыганізацыйнае майстэрства гэтаму хору на даўня прысвоена званне народнага.

А. ЖЫЖНЕЎСКІ.

Больш як дзвесць год заадае бібліятэкай Юрацішкаўскага медучылішча Іфееўскага раёна Марыя Іванавна Бяляўска. Яна афармляе цікавыя кніжныя выставкі, праводзіць канферэнцыі чытачоў. У адной з іх — «Барацьба за здароўе чалавека» — прымае ўдзел выкладчыкі медучылішча, настаўнікі мусіковай школы, студэнты і вучні.

Я. МАКОЎСКІ.

РАСКАЗВАЕ «РАЊІЦА»

Гэта было ў канцы мінулага года. Мар'інагорскія мастакі-афарміцелі Уладзімір Ішунінаў і Уладзімір Кавальчу к з дапамогай аддзела культуры райвыканкома арганізавалі фотавыстаўку работ у радзінным Доме культуры. Адкрыццё адбылося. Пухаўчанам выстаўка вельмі спадабалася. Гэта была ўжо культурная надзея ў жыцці нашага гарадка.

Аматары-энтузіясты гэтыя захалюючага мастацтва вырашылі аб'яднацца і стварыць у раёне фотаклуб з пэтычнай назвай «Раніца». У яго ўвайшлі рабочыя, выкладчыкі, культработнікі. Адбор рабілі строгі. Толькі пры некаторых навыках майстэрства ты можаш стаць паўнапраўным членам гэтага творчага калектыву. Нядаўна ў Доме

культуры адкрылася харовае фотавыстаўка работ фотаклуба «Раніца». Зноў новая прыемная сустрэча з фоталетанісам нашага раёна. Асабліва многа наведвальнікаў бывае ля фотарэпрадукцыі і здымкаў, прысвечаных гераічнай тэме Вялікай Айчыннай вайны. Уладзімір Кавальчук прадставіў вядомую серыю здымкаў, якая раскрывае Хатынскую трагед-

дыю. Помнікі ахвярам вайны. Гэтыя суровыя каменныя выкрывальнікі жыбы нацяраджаюць усіх: «Людзі, будзьце пільнымі!» Дзяўчынка за калочым дротам. Фотамонтаж Ул. Ішунінава. Тэма здымка вельмі глыбокая і аўтар з ёй справіўся. Помнікі воінам-пераможцам — давіна навагі савецкага народа сваёй арміі. Цікавыя на тэме

здымкі Алега Зорына «Ракеты шчыт Радзімы». Яны прысвечаны вучобе і жыццю нашых воінаў. Асабліва спадабалася яго фатаграфія «Прыезд Фідэля Кастра ў г. Мінск».

Уладзімір Ахрэменка цягнуцца душою да пейзажаў нашых аколца. І яго здымкі насычаны прырасцю і снагоем. — «У наваколлі Рудзенска», «Рытмы цягдодзі».

Апошні раздзел выстаўкі занялі партрэты працаўнікоў — аднавіскоўцаў, удзельнікаў

мастацкай самадзейнасці.

Партрэт адзін з дзяржкіх відаў не толькі для фотамастака, але і для майстроў пэндзля. Тут троба быць асабліва зоркім. Многія фотартрэты прасянуты думкаю і тонкім псіхалагізмам. Глядач удзяліны аўтарам за тую эстэтычную асабуду, якую яны даставілі яму.

Наведвальнікі выстаўкі пачынулі цэпляцца за іх у кітэ водгукі — аб выстаўцы фотаклуба «Раніца».

Л. ДУБОУСКІ.

ЧАТЫРЫСТА гадоў назад англіскай філосаф Фрэнсіс Бэкан пісаў: «Тры рэчы робяць нацыю вялікай і шчаслівай — урадлівая глеба, развітая прамысловасць і лёгкасць руху людзей і тавару». Грамадства не можа жыць без транспарту. Ён праціць ва ўсе сферы эканомікі, заняў трымае месца ў быццё людзей. Веліч адкрыцця чалавечам кола на сваёй значнасці роўна папарэнню агню, пары і электрычнасці. Кола за мільёны гадоў перавезла трыльёны тон грузаў, без якіх прагрэс у жыцці чалавека немагчымы. Ужо ў цяжкія гады грамадзянскай вайны мабільная грывеў лозунг: «Без транспарту няма хлеба, няма арміі, няма дзяржавы».

З усіх відаў транспарту перш за ўсё аўтамабіль спарадзіў мноства праблем — эканамічных і сацыяльных, адна з якіх — праблема бяспекі руху. Да двухтысячага года на зямлі будзе паўмільярда аўтамабіляў, і калі не знайсці радыкальных меры барацьбы з дарожнымі катастрофамі, то любімае дзеціна чывілізацыі — аўтамабіль — забярэ мільёны жыццяў і яшчэ больш людзей зробіць калекамі.

Спрод пмацінах мер барацьбы з аварыямі ёсць галоўны прынцып бяспекі, які не патрабуе вялікіх капіталаўкладанняў — прынцып звычайнага руху.

Ці можна сёння сцвярджаць, што мы асцярожныя пры хадзе і яздзе па горадзе?

Дзень надзежны, на вуліцах горада поўна людзей. Да скрыжавання крочыць хлопцаў нападнітку. Ён ідзе не па тратуары, а па вуліцы, не звяртаючы ўвагі на светлафоры. Вішчаны тармазы таксі. Яшчэ секунда — і машына ўдарыць чалавека. Адчыніцца дзверцы, выходзіць з машыны вадзіцель, але бачыць, што словам хлопца не проймеш, дае яму апавіху і едзе далей. Так заканчваецца гэтая вулічная сцэна.

— Мала даў, — чую я абураны голас жанчыны, якая ідзе з панірадовым сьмяем. Але, не дайшоўшы нейкай сотні метраў да скрыжавання, яна крута збочвае з тратуара і, цыгнуць за сабою хлапчука, блыжыць перад носам машыну на другі бок вуліцы. Зноў віск тармажоў...

І сёння не састараў заклік Ільфа і Пятрова — «Пешаходаў трэба любіць», але мы павінны дадаць, што яго трэба не толькі любіць, але і выхоўваць.

Калі нашых гараджан прывучыць пераходзіць вуліцы толькі на зялёны сігнал светлафора, дык шкала няшчасных выпадкаў прыкметна знізіцца. У нас цяпер не пераходзіць вуліцу, а перабягаюць. Бачачы водзаль машыну, пешаход суразмярае яе хуткасць і адлегласць і вырашае, што ён паспее перайсці вуліцу. Але бада ў тым, што вадзіцелі не змяняюць хуткасці перад скрыжаваннем, паадпарат, імкнучыся хутчэй праскочыць скрыжаванне, пакуль гарыць зялёны сігнал, павялічваюць хуткасць і тым самым пазбаўляюць пешахода адзінай надзеі — разліку на яго вокамер.

ЧЫТАЧУ АДКАЗВАЕ СПЕЦЫЯЛІСТ

ЗАКОЛ АЎТАМАБІЛЯ

З кожным годам рух на нашых вуліцах і дарогах узрастае. Павялічваецца колькасць прыватных машын. Гэта радуе.

Але як часта даводзіцца чуць і нават быць сведкай дарожных аварыяў, якія, іншым разам, заканчваюцца і трагічна.

Прашу рэдакцыю штоднёвага «Літаратура і мастацтва» расказаць на яго старонках, якія меры прымаюцца, каб напярэдзіць гэтыя дарожныя здарэнні, каб узмацніць прапаганду бяспекі руху.

З. КУКСА,
лабарантка Беларускага політэхнічнага інстытута.

Нядаўнія даследы, праведзеныя на навуцанню пешаходаў правілаў бяспекі руху на галоўным праспекце ў Мінску, вельмі наглядна паказваюць, што можна аштрафаваць за дзень імат людзей за парушэнне правілаў, але асаблівага эфекту гэта не дае. Пешахода трэба вучыць, трэба выхоўваць. Не час ад часу, а сістэматычна.

Як ва ўсякай справе, так і да праблемы бяспекі руху патрабён навуковы падыход. Неабходна старанна сабраць, скрупулёзна прааналізаваць усе крупіцы нашага і зарубежнага вопыту па барацьбе з аварыямі. І пачынаць нам трэба з галоўнага прынцыпу — з звычайнага руху. Гэта пачатак усіх пачаткаў і прывіваецца ён з дзяцінства. Мы многаму вучым дзяцей з іх першых крокаў, але як толькі яны перайшлі парог і самастойна выйшлі на вуліцу, іхна пільнасць слабее. А менавіта ў юныя гады трэба вучыць нямудрым, але жыццёва неабходным правілаў паводзін чалавека на вуліцы і дарозе. Цяжка навуціль строгаму захаванню правілаў чалавека, характар якога ўжо склаўся. Аднак новае, маладое пакаленне мы павінны і абавязаны навуціль азбуцы гэтай навуцы.

А як мы гэта робім? Вось, смела падняўшы руку, маладая выхаванцельніца выводзіць сваіх малых на скрыжаванне. На светлафоры — чырвоны сігнал, выхад пешаходам на праездную частку катэгарычна забаронены. І ўсё ж рух замірае — дзеці Шафэры гэта разумеюць. Але і дзеці засвойваюць: можна і не падначальвацца чырвоному светлафору.

Нядаўна я быў у Варшаве. На асфальтэных вуліцах ёсць пераклочальнік светлафору для дзяцей. Нізка на слухе вісць карабок. Падыходзіць школьнік, адчыняе яго і паціскае кнопку. Самае большае праз пяць — сем секунд аўтамат уключыць чырвонае святло для транспарту і жапаліць зялёны агонь для дзяцей.

Вайна аўтамабіля супроць чалавека афіцыйна пачалася ў 1899 годзе ў Нью-Йорку, калі пад коламі загінуў кравец Блум. З таго часу ў Амерыцы аўтамабіль «прыкончыў» паўтара мільёна чалавек. Горы ініг, артыкулаў, газетных наведальніц, вялікіх і малых прамоў

сказана аб аварыях. У гоўстых і тонкіх часопісах, у іматлікіх даследаваннях і трактатах прыводзіцца рэкамендацыі і высновы аб мерах па ліквідацыі або хаця б на зніжэнні колькасці трагічных выпадкаў на транспарце. Артыкулы пішуцца, а аварыі растуць, колькасць іх усё павялічваецца. Ва ўсіх матэрыялах, даследаваннях і працах прыводзіцца сотні лічбаў, дзесяткі тысячых прыкладаў, якія ўпарта даказваюць, тое, што семадзят працэнтаў аварый робіцца па віне вадзіцеля і трыццаць — па віне пешахода. Вядуцца спрэчкі аб лічбах, але ніхто яшчэ не сказаў на ўвесь голас аб тым, што ва ўсіх ста працэнтах аварый вінаваты чалавек.

Мільёны і мільярды рублёў мы ўкладаем у будаўніцтва дарог, мастоў і дарожных абудаванняў. Будзем першакласныя аўтастрады, дзе машыны мчацца па вялікіх хуткасцях, не перашкаджаючы адна адной, укладаем штогод вялікія сродкі ў рамонт дарог, у абсталяванне праезднай часткі знакамі, указальнікамі. Але пры гэтых сапраўды вялікіх намаганнях так мала жадаемых вынікаў зніжэння колькасці ахвяр ад аварый. Воныг, навука і само жыццё яшчэ і яшчэ раз пацвярджаюць думку аб тым, што разам з вялікімі адзійсненнямі ў справе будаўніцтва дарог і машын трэба таксама заўзята і бурна будаваць новую свядомасць чалавека, яго волю, яго культуру пры руху. Усё наша жыццё ў руху, але каб рух транспарту быў без затораў, без пробак, без дарожных «ЧП», трэба забяспечыць строгае, бездакорнае захаванне чалавечам законаў руху.

Прызнаемся, сёння мы яшчэ не казалі на ўвесь голас аб гэтай вядомай і проста ісціне. Няма яшчэ ў нас яркага плаката і закліку ў паход за безаварыйнасць. У нашы дні многае могуць зрабіць вучоныя, урачы, педагогі, юрысты, работнікі вялікага фронту культуры — яны могуць і павінны навуціль чынам змяніць погляды чалавека на трывожныя, хвалючыя пытанні транспартных аварый.

Сёння кожны з нас сур'ёзна занекаосы іматлікімі фактамі аварый. Калі вайна забірала блізкага чалавека, гэта было трагічна, але гэта

было зразумела; калі ж гіне чалавек пад коламі аўтамабіля — гэта недаравальна, у гэтых стратах вінаваты кожны з нас, ніной гэтаму наша невуцтва. Дык давайце аб'явім паход за культуру на дарогах.

Заклік гэты вельмі актуальны. Калі ў дні апошняга Усесаюзнага месячніка па бяспецы руху мы мабільнавалі ўсе нашы духоўныя і фізічныя сілы на барацьбу з аварыямі — смерць адступіла. Шмат жыццяў захавана за гэты месяц, вайну тут выйграў чалавек, яго воля, яго жаданне, яго дзеянне і вялікая адказнасць, а больш правільна — культура чалавека на транспарце.

Статыстыка даўно падказвала, што прычынай больш паловы смертных выходаў пры аварыях з'яўляецца траўма галавы. У нашай рэспубліцы прыняты закон аб абавязковым нашэнні шлемаў матацыклістамі. Гэтая мера аказалася вельмі эфектыўнай, шмат жыццяў выраставана за апошнія гады. Але «эпідэмія» аўтамабільных катастроф прымушае нас шукаць і многія іншыя шляхі барацьбы з гэтым злом. Больш паловы дарожных аварый робіцца па віне вадзіцеляў, якія парушаюць па розных прычынах правілы руху. Асабліва грашач гэтым так званым прыватнікі, прафесіянальныя навукі яшчэ вельмі нізкія. А ў рэспубліцы больш чым дзвесце тысяч такіх вадзіцеляў. Яны маюць вялікую патрэбу ў вучобе. Вядома, надышоў час стварыць клубы аўтамабілістаў. Там можна арганізаваць вывучэнне правілаў руху, самага аўтамабіля. Члена клуба можна, уранце, абавязаць паводзіць сябе звычайна, як побіць гэта таварыства паліўнічы.

Мы ўпэўнены, што аўтамабільны траўматызм — не фатальная непазбежнасць.

Вось як намяраецца ў будучым арганізаваць рух гарадскога транспарту.

У многіх гарадах пачынаюць дзейнічаць тэлеаўтаматычныя сістэмы рэгулявання вулічнага руху, што на трыццаць працэнтаў зніжае затрыманні транспарту на скрыжаваннях, а галоўнае, — змяняе магчымасць аварыяў. У бліжэйшыя гады такая тэлеаўтаматыка з'явіцца і ў Мінску.

Мы жывём у век вялікіх хуткасцей, і гэта прад'яўляе да нас пэўныя патрабаванні.

Ва ўсіх бедах вінаваты мы самі, таму гаворым: «Чалавек, жыццё тваё ў тваіх руках».

Аўтамабіль уступае ў супярэчнасць з дарогай. З аднаго боку, хуткасць машыны з кожным годам павышаецца, з другога — развіваець гэтую хуткасць не дазваляе дрэнны стан дарог. Цяпер, як ніколі, самая эфектыўная мера ў барацьбе з аварыямі — зніжэнне хуткасці машыны.

Чалавек, які разганяў аўтамабіль да 100 кіламетраў нават пры самай хуткай рэакцыі не зможа раптоўна затармазіць. Самае цяжкія аварыі адбываюцца з-за вялікай хуткасці. У імя жыцця трэба наблізіць той час, калі мы павінны тэйсці на тое, каб суняць шалёны бег аўтамабіля.

Якія ж практычныя захады прымаюцца цяпер у рэспубліцы і краіне па барацьбе з аварыйнасцю?

Рахнем: урада створана Рэспубліканская камісія па бяспецы дарожнага руху, якая стала цэнтрам каардынацыі дзейнасці розных міністэрстваў і ведамстваў па распапоўненні і ўкараненню канкрэтных захадаў па скарачэнню дарожна-транспартных здарэнняў. Камісія перыядычна заслухоўвае справаздачы кіраўнікоў аб стане работы па бяспецы руху на прадпрыемствах і ў арганізацыях.

У міністэрствах і ведамствах створаны спецыяльныя службы бяспекі руху. У аўтамабільных гаспадарках абсталяваюцца пасты дыягностыкі аўтамабіляў, якія выяўляюць тэхнічныя няспраўнасці машыны, што могуць прывесці да аварый. Кожны аўтамабіль перад выходам у рай праходзіць гэты кантрольны пункт.

На буйных транспартных гаспадарках створаны спецыяльныя медыцынскія пункты па перадрэйсавых аглядах вадзіцеляў.

Цяпер у рэспубліцы налічваецца больш як паўмільёна легкавых аўтамабіляў і матацыклаў, якія знаходзяцца ў асабістым карыстанні грамадзян. З мэтай аб'яднання гэтых уладальнікаў транспарту, удасканалення іх вадзіцельскіх навук, выхавання высокай адказнасці пры кіраўніцтве транспартнымі сродкамі ў рэспубліцы будзе арганізавана добраахвотнае таварыства аўтамаматаараў.

Для ўварадкавання руху ў Мінску абсталявана аўтаматычная сістэма работы светлафору па прынцыпу «зялёнай хвалі», што стварыла магчымасць павялічыць прапускную здольнасць вуліцы і пераходаў. Марквенца ўвесці абмежаванне хуткасцей да 90 кіламетраў у гадзіну для легкавых аўтамабіляў і да 70 кіламетраў для аўтобусаў і матацыклаў. У дзесятай няцігоддзі ў рэспубліцы будзе пабудавана 7 тысяч кіламетраў добраўпарадкаваных дарог з цвёрдым пакрыццём праезднай часткі.

Бяспека дарожнага руху — важная дзяржаўная задача, у вырашэнні якой павінны ўдзельнічаць усе саветыя людзі.

Мы павінны быць гаспадарамі аўтамабіля, а не яго ахвярамі.

В. ЛАЗАРЭТАУ,
загадчык аддзела транспарту і сувязі Савета Міністраў БССР.

Гаворачь, што жыццё — не тыя дні, што прайшлі, а тыя, што запомніліся. Менавіта з іх складаюцца ўражаны, успаміны аб мінулым. У кожнага свае адметныя моманты, якія не даюць спакою палліці. Для мяне такімі імгненнімі сталі сустрэчы з цікавымі і вядомымі людзьмі, іх сардэчныя расказы пра незабытыя старонкі свайго жыцця.

Айтар.

журналісцкае імя. Але тады я пра гэта не думаў. Я быў адзіным заручбеным карэспандэнтам у час высядзі дыверсантаў на Плайз-Хірон. Там жа сустрэўся першы раз з Фідэлем Кастра. Да дробязей памятаю наша знаёмства. Сеснуты з патыліцы зялёны, са скураной палоскай берет. Высокі лоб, Чорная барада, Вельмі рухавы. Бровы збягаюцца ў радок, хмурацца, прыкрываючы карыя вочы. І тады погляд іх становіцца суровым. Фідэль думае, слухае даклад камандзіраў. У такі вольны момант падварнуўся да яго і я з сваёй просьбай.

— Таварыш прэм'ер-міністр! Хуткая атака. Прашу вашага дазволу...

Уладзімір ЛІПСКИ

ЖЫЦЦЯ ЦУДОЎНЫЯ ІМГНЕННІ...

З БЛАКНОТА ЖУРНАЛІСТА

ЦІМУР ГАЙДАР выйшаў за трыбуны. Зала грывнула апладысманамі. Ён стаў крыху спаважнелы і ўхваляваўся. Перад ім калегі на рабоце, журналісты рэспублікі. Але якая б аўдыторыя ні была, Цімур Аркадзевіч ведае, што яго сустраваюць не толькі як рэдактара ваеннага аддзела «Правды». Кожны хоча бачыць у ім лепшы рысы легендарнага бацькі, цудоўнага пісьменніка Гайдара.

Той, каго Гайдар называў сваім самым лепшым таварышам, сваім родным хланчонышам-Цімурышам, стаў зараз перад намі. Час наўмольна робіць сваю справу. «Хланчоныш» Цімур сёння абганяў на ўзросце свайго бацьку. Мы ведаем Гайдара старэйшага ў камандзірскім кіцелі, з раскошнай шавялюрай. А перад намі малады чалавек, добрадушны усмешкай, існым праніжэнным позіркам ён забірае аўдыторыю ў пільны свайго размовы. Гэтым ён нагадвае нам любімага бацьку-Гайдара.

Усім сваім жыццём працягвае Цімур Аркадзевіч легендарную славу Гайдараў. Як марскі афіцэр і журналіст ён падключаны на ўсе дваццаць чатыры гадзіны сутак «да агульнай сеткі высокага напружання — жыцця». На падводных лодках хадзіў далёкімі маршрутамі. Гадамі жыў за мяжой, быў у многіх краінах свету. Семнаццаць гадоў у «Правдзе». Есць пра што раскажаць любой аўдыторыі. З непрытоенай засяроджанасцю слухаюць яго і журналісты, якіх ужо цяжка здаецца, чым-небудзь здзівіць.

Мне ўсё карцела snyтань гэтага чалавека пра яго самае памятнае імгненне жыцця. У чым яно, калі адбылося? Якімі вымярэннямі ўвайшло яно ў яго біяграфію?

Цімур Аркадзевіч Гайдар быў у Мінску лічаны гадзіны. Справы і сябры апанавалі яго, ён быў недаступны на сваёй занятасці. Агульным намаганнем з журналістам Міхасём Кацюшэнкам мы ўсё-такі атрымалі адказ на наша пытанне.

— Адзін з самых хвалюючых момантаў майго жыцця, — раскажаў Цімур Аркадзевіч, — быў на Кубе ў 1961 годзе. Прыехаў я туды як уласны карэспандэнт «Правды» і і красавіка. Толькі ўладкаваўся, перадаў у Маскву першую заметку (памятаю, гэта была інфармацыя, як кубінцы сустрэлі палёт Юрыя Гагарына), а праз пяць дзён ноччу пачалася інтэрвенцыя амерыканцаў. Гэта была самая доўгая ноч у маім жыцці. За 350 кіламетраў ад Гаваны ідуць бай, а я вымушаны адзіна да раніцы афірацца ва ўтульнай кватэры. Пачатак дня сустрэў у прэзідэнцкім палацы. Праз гадзіну меў дакумент, падпісаны Асвальдам Дарцікосам: «Прад'юінік гэтага, сеньёр Гайдар Цімур. — Прадстаўнік газеты «Правда» Прад'юісваецца ўсім уладам рэспублікі аказваць яму ўспалікае садзейнічанне для найлепшага выканання яго місіі». У той жа дзень я быў у самым цэнтры гарах падзей. Цяпер можна гаварыць, што мне на-спраўдунаму ўспалінулася

У пакой навісла паўза. Маўчыць Фідэль. Панура прырэбіць бараду. Усе маўчаць.

— Падрыхтуйце пісьмо да капітана Фернандаса, — гаворыць ён, урэнце. — Няхай ідзе...

Так я апынуўся на перадавой. Гарачыя былі дзенькі! Часам забываўся пра свае прамыя абавязкі, быў у самай гучнай бою. Аб гэтых хвалюючых імгненнях я раскажаў у кнізе «З Гаваны па тэлефоне».

Неяк спыталіся ў Аркадзія Гайдара: «Навошта вы лезеце пад кулі?» Ён адказаў: «Каб жыць!» Гэту навуку жыцця ён перадаў свайму «Цімурышчу».

АНТАНІНА ШАТУХІНА на першы погляд здаецца дзяўчынай; тонкая талія, чорныя валасы і сарамлівая усмешка. Толькі вось Залатая Зорка Героя Сацыялістычнай Працы ды разважліва гаворыць выдаюць у ёй чалавечыя сталыя погляды. Збліжы праглядаюцца ўжо і тонкія маршчынікі, якія завіталі да яе прыябнага твару. Антаніна Уладзіміраўна не балюнік лёсу. Яна — рабочы чалавек, малар. Слава і пашана, якія прыйшлі да яе, гэта ўзнагарода працавітым рукам, сумленнаму сэрцу.

— Маё юнацтва, — раскажае Шатухіна, — гартвалася ў Камсамольску-на-Амуры. Дзевяць гадоў працягвалася там маё самае дарагое імгненне. Дарагое таму, што лян стала маім жыццёвым экзаменам, той высокай меркай патрабавальнасці, паводле якой я і зараз апяняваю кожны свой прахыты дзень. Хіба ж можна забыць цудоўны праспект і плошчу маладога горада, першы трамвай і вакзал, у якія ўкладзена твая праца, гарачы пот, дзе засталася частка тваёй душы? А потым была новая ўдарная будоўля. Пяпер ужо ў родным Магілёве. Маёй другой жыццёвай прыстанню стаў «Лаўсанбуд». Другой, але не новай. Тут як бы працягваўся маршрут маёй рамантыкі, пачатак якога быў закладзены ў Камсамольску-на-Амуры.

Калі азірваюся на прахытае і думаю пра дасягнутае, з удзячнасцю ў сэрцы прыгадваю сваё настаўніцтва. На Амуры гэта быў партыйны вайсак Андрэй Іванавіч Бондараў. У Магілёве — галоўны інжынер будаўнічага ўпраўлення Уладзімір Мікітавіч Фурсаў. Ой, якія гэта цудоўныя людзі! Душаўныя, простыя, а б сказала, далікатныя ў абыходжання, а калі што не так, то і бізлітасныя. Яны ўмелі разумець чалавека з першага позірку. Заўсёды, калі мне цяжка становіцца ў працы ці на сэрцы, прыгадваю іх і думаю: «А як бы яны навадалі сябе на маім месцы?»

— Ой, імгненні, імгненні... — уздыхнула Антаніна Уладзіміраўна, абхапіла рукамі твар і на момант змоўкла. Мне надалося, яна не прыгадвае нешта, а наадварот, адганяе ад сябе патак успамінаў, выбіраючы нешта значнае Загаварыла зноў:

— Прызначылі брыгадзірам маляроў у самую адстаючую брыгаду. Там ніхто не затрымліваўся, цяжкія людзі падабраліся. Прывёў мяне Фурсаў да дзяўчат, прадставіў і сам — ходу. Глядзіць на мяне ва ўсе вочы, страх

апанавалі. Я за інжынерам. А ён прышніўся ля дзяўчоў: «Ты куды? — кажа. — Заставайся з брыгадай». Правалі мы сход тады. На-работаму размова атрымалася, розная і прымая. З той пары прайшло дзесяць гадоў. Брыгаду лепшай называюць, інакш гду на год раней закончылі. Але самай дарагой нашай перамогай было тое, што маладыя рабочыя навярылі ў сябе, даверыліся мне, як кіраўніку. Прыяздзіць нека англічане маніраваць сваё абсталяванне на камбінаце штучнага валакна. Пахадалі на ідуць, на самі круціць. Не будзем працаваць, пакуль маляроў не зробіце. Сабрала я дзяўчат. Ніхто пасля змены не пайшоў дахаты. Усю ноч працавалі. Рабінай прыйшлі замежныя майстры і ахмулі: не пазнаць іх. Мусілі неадкладна прыступіць да мантажу. Вось з такіх імгненняў складаецца мая рабочая біяграфія. І я адчуваю сябе на-чалічечаму ішчаслівай.

ВІКТАР ВУЯЧЫЧ пачынаў свой працоўны шлях токарэм. Спеў металу і музыка-чараўніца ў аднолькавай меры палілі душу семнаццацігадовага юнака. Удзель яго рукам была надудна стабільная махіна, увечары голы самадзейнага тэлевізійнага сенавака вабіў да сябе шматлікіх слухачоў. На сцэне рабочага клуба Віктар выконваў не толькі астрадныя песні. Ён правіраў свае здольнасці як оперны і драматычны анёр.

На службу ў армію праводзілі ўсім цокам. З найбольшым жалем развіталася з ім першая настаўніца Віктара ў музыцы, старэйшая салістка Ленінградскага тэатра імя Кірова Любоў Абідзейка. Шкада было здольнага вучня, актыўнага ўдзельніка самадзейнасці.

— Не развітайся з песняй, — жадала яна ў дарогу свайму любіму.

— Ніколі! — паабяцаў, быццам даў клятву, Віктар Вуячыч.

Неабсяжная Балтыка і матроская бескавырка нялёгка будзі далёкіх ройдаў і нягасны сум па дамоўцы і сябрах. — усе гэта міжволі вылівалася ў песні. Мужныя і залушчаныя, яны падавалі людзям ўпэўненасць і радасць. Песня была надзейным спадарожнікам марак Вуячыча. Яна і прывяла яго ў Ансамбль песні і танца Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту.

У Мінску Віктар Лук'янавіч Вуячыч жыў ужо дваццаць год. Тут ён набыў славу вядомага спевана. Стаў заслужаным артыстам БССР, лаўрэатам Усеаюнавага і Міжнароднага конкурсаў савецкай і астраднай песні. Пра сямя Вуячыча гаворыць: сям'я талентаў. Юнака Святаляна таксама заслужаная артыстка БССР, вядучая салістка Дзяржаўнага ансамбля танца рэспублікі.

Біяграфія спевана Вуячыча — змястоўная і каларытная. З яго імем неразрыўна звязан лёс песні-роздому вятрана вайны пра мінулае і будучае «Памяць сэрца».

Сяняк набываў амаль што ва ўсіх кутках нашай краіны. Яго тэмпераментны барытон прыйшоў да спадобы слухачам Польшчы, Балгарыі, Японіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі.

Кожным разам, калі бліжэй знаёміцца з гэтым чалавекам, адкрываеш для сябе ўсё новыя яго рысы. Заўважыў, адкрыўце гэтае ідзе незалежна ад формы сустрэчы: ці то канцэртнае выкананне, ці падарожжа ў адным кутку, ці проста гаворка перад тэлевізійнай перадачай. Вядоць, заўсёды так, чалавек шырокай натуры і душэўнай шчырасці выпраменьвае мноства цёплых і сустрэча з ім робіцца міжволі памятным момантам. А што ж было памятным у самога Віктара Вуячыча?

— Новыя мае сустрэчы з слухачамі, — адказаў Віктар Лук'янавіч, — застаюцца ў памяці. Не пералічыць гэтых імгненняў, кожнае з якіх на-свойму краінае душу. Але адно, напэўна, вельмі ўражлівае і моцнае засела на ўсё жыццё. Гэта было ў свабоднай тады яшчэ Чылі. Нашым госцем, малым слухачом, быў Пабла Нэруда. Чалавек з нявучым і складаным імем Нефталі Рыкарда Рэас Басуальта ўразіў мяне сваёй складанай і магутнай чалавечай натурай. На яго словы ў нас няма пакуль песень, але ў яго ёсць мноства вершаў, якія ён называў песнямі: «Святочныя песні», «Песні любові Сталінграду», «Рытуальныя песні». У той памяты вечар я выканаў

для яго амаль што ўвесь свой рэпертуар. Асабліва яму падабаліся такія раздольныя песні, як «Ой, ухнем!», «Ямшчы», песня пра Сценку Раіна і, безумоўна ж, наша тэмпераментная «Калінка». Праходзіць час, а мяняць пра сустрэчу з гэтым таленавітым вылічым, які ішчасліва спалучаў у сабе вялікага паэта і вялікага дзяржаўнага дзеяча, мацнее. Яго жыццё-подзвіг вучыць пераадольваць нягоды, існа на жыцці часна і прыгожа.

ЭДУАРД ХАНОК — кампазітар. Шчыра прызнаюся, у мяне асабліва чутлівыя адносіны да людзей гэтай прафесіі. Яны мне здаюцца людзьмі асобнага складу, чараўнікам нашых вучыццаў. Неяк ідзе з Эдуардам на Брэст, гаворым пра тое-сёе. Ён раітам прыпыняецца і глядзіць на мяне, быццам нешта зняўшоў ці прыгадаў тое, пра што забываўся даўно.

— Ты ведаеш, як шумяць каштаны? — тармосіць мяне за рукаво.

Пацёскаю плячамі. Што адказаць, сам не ведаю. Для мяне быццам бы аднолькава шумяць усе дрэвы. Хіба што беластводу бірозку не пераблытаю з дубам. А каштан?

Эдуард Ханок з захваленнем гаворыць пра сваю новую задумку:

— Мару напісаць песню пра мой горад Брэст. Хачу, каб яна хуткакрылай і жаданай птушкай паляцела на краіне.

Праз некалькі вечароў Эдуард прачынаў сваім сябрам першы варыянт новай песні «Каштаны Брэста». Здавалася мне тады, што мелодыя, словы і сам аўтар-выканаўца зліліся ў адно цэлае, неразрыўнае. Чароўныя локці музыкі нібыта заманіў нас у светлы горад. Сонечны дзень, настрой і вяселасць. Толькі хмурыя і строгія, што пагранічныя на вярце, каштаны Брэста. Мелодыя віхурай закруцілася ў пакой. Трывожна запумелі каштаны. І сталло крэпасць працята... Вайна! Памятаюць яе людзі. Памятаюць каштаны. Яны і сёння, як і ў чэрвені сорака першага, на вярце спакою і радасці брастаўчан. На вярце, разам з пагранічнікамі...

Эдуард адкінуўся на спінку крэсла, зняў рукі з клавін раяля, стомлена апусціў іх. На лбе пабліскаў пот. Вочы натхніна адвечвалі настрою кампазітара. Дык, бачны ты, усе гэтыя дні нашага знаёмства, нашай будённай работы на семінары творчай моладзі, ён празаўкаў працаваць над новай песняй. Думкамі, сэрцам, кожным атамам нерваў збіраў у адзіна кудлак мелодыю, што ўтнуць у клетку. А калі адчуў, што ў клетцы поўны ансамбль спевакоў, узмахнуў дырыжорскай палачкай. І... нарадзілася песня пра каштаны Брэста.

У Эдуарда Ханака ёсць кампазітарскае імя. На яго творчым рахунку — музыка для балета, дзве сімфоніі, папулярныя і любімыя песні «Зіма», «Разгаворы», «Верба». А песня «Давай паговорим» стала лаўрэатам Усеаюнавага тэлевізійнага конкурсу «Песня-74». Яго песні з захваленнем сяняюць Віктар Вуячыч, Марыя Пахоменка, Эдуард Хіль. Іх уключаюць у свой рэпертуар самадзейныя артысты і ансамблі.

Што ж было самым памятным на творчым шляху кампазітара? Эдуард засмуціўся:

— Не думаў пра гэта.

Але, бачу на вачах, прадаўжае думаць, прыгадвае нешта. Яго самота, відав, вельмі зацікавіла і ўхвалявала гэтае пытанне. Потым ён падняў указальны палец угору «О-о!» і з уласным яму тэмпераментам пачаў гаварыць:

— Прыгадваю часцей за ўсё мой першы ішчаслівы песенны дэбют. Гэта была песня пра зіму: «Потолок ледяной, дверь скрипячая...» Жыў я ў той час на Украіне, а да гэтага — тры гады ў Сібіры. Мароз, снег, мужнасць людзей. — усе гэта не давала спакою памяці. Песня нарадзілася, як бы сама сабой. Яна злілася з маім унутраным «Янам, маім дарагімі ўспамінамі. Такое ішчаслівае супадзенне, ува-собленае ў рытм і змест песні, было ўспрынята слухачамі. Значыць, папаў у кропку, адбылося спатканне з ішчаслівым імгненнем...

На развітанне я жадаў Эдуарду Ханку новых сустрэч з творчымі ўдачамі і ішчаслівымі імгненнямі. Ад іх расце не толькі папулярнасць аўтара. Яны — багацце ўсіх нас, гаючы бальзам настроя, а значыць, і натхнінай працы.

ПЛЁН БРАТЭРСТВА

22 ліпеня польскі народ святкаваў Дзень адраджэння Польшчы. У гэты дзень 31 год назад часці Савецкай Арміі і Войска Польскага ўступілі на польскую тэрыторыю, пачаўшы яе вызваленне ад гітлераўскіх захопнікаў. За прайшоўшыя гады польскія працоўныя пад кіраўніцтвам ПАРП залячылі цяжкія раны вайны і фашысцкай акупацыі і дабіліся выдатных поспехаў у развіцці эканомікі і культуры, у сацыяльнай і іншых галінах.

Каля горада Тарнабжэга на крутым беразе Віслы ўстаноўлены два скрыжаваныя мячы, якія сімвалізуюць братэрства па зброі Савецкага Саюза і Польшчы. Гэты велічны абеліск вышыняю ў 22 метры, урачыстае адкрыццё якога адбылося напярэднямі 30-годдзя Перамогі над гітлераўскай Германіяй, быў узведзены працоўнымі горада ў гонар воінаў Савецкай Арміі — удзельнікаў баёў на Бараніўскім плацдарме вясною 1945 года. Аўтары манумента — маладая польскія скульптары Віктар Вазіна і Ян Краўчык.

Абеліск арганічна ўлічваецца ў навакольную мясцовасць і складае неад'емную частку Тарнабжэга. Гэты горад — цэнтр раёна, у якім здабываецца каштоўны мінерал — сера, што з'яўляецца другім па значэнні пасля каменнага вугалю нацыянальным багаццем краіны. Пяціпавярховыя будынкi чырвонага, сіняга, зялёнага, аранжавага, блакітнага колераў, акружаныя бярозамі, надаюць гораду святочны выгляд.

Калі сюды прыехалі будаўнікі сэрнага камбіната, расказвае першы сакратар павятовага камітэта ПАРП І. Бонк, вакол

была паліна. А цяпер тут асфальтаваная вуліца, электрычнасць, цудоўныя камфартабельныя дамы з газам і цэнтральным ацяпленнем. Глухі пасёлак стаў горадам з насельніцтвам у 30 тысяч чалавек.

Жыхары Тарнабжэга свята ўшаноўваюць памяць савецкіх воінаў, якія аддалі жыццё ў баях за Бараніўскі плацдарм. Яны ўзвялі на грамадскіх пачатках велічны абеліск, каб увекавечыць памяць трох тысяч салдат і афіцэраў Савецкай Арміі, якія загінулі ў баях за вызваленне гэтага краю ад фашыскай нечысці. На прадпрыемствах, у навучальных установах абсталяваны «Куткі памяці». На іх сценках паказаны баявы шлях Савецкай Арміі і Войска Польскага праз гарады і сёлы Жэшўскага ваяводства. Пянеры і школьнікі кланаліва даглядаюць магілы савецкіх і польскіх воінаў, якія загінулі ў баях з гітлераўскімі захопнікамі.

За гады народнай улады тарнабжэскага зямля неназванальна змянілася, у многа разоў вырае яе прамысловы патэнцыял, на службу народу настаўлена яе асноўнае багацце — сера.

— Пра серу ў Польшчы ведалі нічога да вайны, — гаворыць дырэктар камбіната Э. Гутман. — Аднак сур'ёзная разведка пачалася толькі пасля вызвалення краіны ад фашысцкіх захопнікаў. Яна паказала, што зямля ўтойвае велізарныя радовішчы серы, якія распаўсюджаны аж да граніцы Савецкага Саюза. Будаўніцтва камбіната пачалося ў 1957 годзе.

Там, дзе вы цяпер бачыце пэці, было поле. Першая тона серы была атрымана ў 1958 годзе. Сёння камбінат перапрацоўвае 1.200 тысяч тон руды штогод.

Інжынер Юзэф Брадоўскі з гопарам паказвае нам завод і адкрытыя распрацоўкі. На аграгатах, якія працуюць у цэхах, надпісы: «Зроблена ў ПНР», «Зроблена ў СССР», «Зроблена ў ЧССР», «Зроблена ў ГДР». Складанай тэхнікай кіруюць маладыя спецыялісты, якія атрымалі адукацыю ў народнай Польшчы. Цяжка пералічыць усе аб'екты гэтага прамысловага гіганта. Гэта і сэрны завод, і завод флатацыйных рэагентаў, і завод механічнай перапрацоўкі, і многія іншыя прадпрыемствы.

Тут, у Тарнабжэгу, можна ўвачавідкі пераканацца ў тым, якія багатыя вынікі прынесла Польшчы дружба, як беражліва захоўваюць польскія працоўныя памяць аб савецкіх і польскіх воінах, што загінулі ў баях за яе вызваленне ад гітлераўскіх захопнікаў, каб адрадылася разбураная вайною краіна.

В. КУЗНЯЦОУ,
карэспандэнт ТАСС.
Варшава.

ДОМ ДРУЖБЫ

Прад два гады, у жніўні 1977, адкрыецца Дом дружбы. Ён будзе пабудаваны паблізу адной з цэнтральных плошчаў Варшавы — плошчы Дзяржынскага. Праект будынка распрацавалі архітэктары Багдан Палаўскі, Марак Ружанскі, Данута Рыбак і канструктар Ежы Плюта.

Дом дружбы будзе светлым, чатырохпавярховым будынкам, абліцаваным пліткамі з мармуру, з вокнамі, якія на сонцы стануць амаль залатымі, таму што ў іх уставаць спецыяльнае шкло тыпу антысоль. Яно не прапускае промяню. У будынку размесціцца магазін «Наташа» з савецкімі вырабамі і пошта, з якой па прамой сувязі можна будзе звязцца з Масквой (хутчэй за ўсё з дапамогай відэатэлефона). Праект прадугледжвае буд-

даўніцтва шматфункцыянальнага будынка. Ён стане штаб-кватэрай кіраўніцтва Таварыства польска-савецкай дружбы.

Разам з тым тут будуць праводзіцца пасяджэнні і сустрэчы ўсіх тых, хто цікавіцца жыццём Савецкага Саюза.

Папярэдне былі распрацаваны тры варыянты праектаў. Пасля таго, як быў выбраны лепшы, калектыў праекціроўшчыкаў прыступіў да распрацоўкі канкрэтных рашэнняў.

Будынак задуманы такім чынам, каб яго экспазіцыйныя залы, аўдыторыя, кінатэатр і Клуб міжнароднай кнігі маглі добра выконваць свае задачы.

Халіна Цэнглава.
(Часопіс «Польское обозрение»).

У Польшчы добра вядома імя спявачкі Тэрэзы Войташэк-Кублік. У яе рэпертуары 23 оперныя партыі. Спявачка многа разоў выступала на такіх сценах, як лонданскі Кавент-Гардон, нью-йоркская «Метрополітан-опера». Але з асаблівым задавальненнем яна співае на сваёй роднай сцэне, перад людзьміскай публікай. На здымку: Тэрэза Войташэк-Кублік.
Фота з часопіса «Польское обозрение».

ФІЛЬМ грамадзянскі, воцтра палітычны, фільм-прэзэнт... Так вызначае крытыка новы твор чылійскага кінарэжысёра Эльвіо Сахо «Над Сант'яга дождж», які ён здымае ў Балгарыі.

Гэты фільм расказвае аб драматычных падзеях верасня 1973 года ў Чылі, калі фашысцкая хунта захапіла ўладу ў свае рукі. Паводле слоў рэжысёра, цэнтральнае месца ў фільме займае памяты дзень 11 верасня 1973 года.

ГОЛАС САЛІДАРНАСЦІ

У рэтраспектыве будзе расказана аб днях праўлення блока народнага адзінства — ад прэзідэнцкіх выбараў 1970 года да фашысцкага перавароту, будуць выкрыты крывавыя злачынствы хунты Піначэта.

Эльвіо Сахо — вядомы чылійскі кінарэжысёр, настаўнік фільмаў «Праклятая селітра», «Выбары плюс карабін», «Змены ў атрадзе паліцыі», быў адным з блізкіх да Альендэ дзеячаў (ён кіраваў Нацыянальным тэатрам лебачаннем).

— Я заўсёды быў перакананым прыхільнікам палітычнага кіно, — падкрэслівае Сахо. — Я лічу, што мы абавязаны называць рэчы сваімі імёнамі, толькі тады нашы творы стануць сапраўднымі дакументамі гістарычных падзей сучаснасці.

«Над Сант'яга дождж» — вынік працы інтэрнацыянальнай здымачнай групы. Гэта першая балгара-французская юнакарціна. Для выканання роляў у гэтым фільме запрошаны французскія, італьянскія, шведскія і балгарскія акцёры. У ліку іх — такія вядомыя майстры, як Ані Жырардо, Жан-Луі Трэнціньяні, Рыкарда Кучэла, Бібі Андерсан. Усе яны былі ўжо на здымках у Балгарыі і ў сваіх выступленнях у друку дэкларавалі сваю салідарнасць са змагаючымся народам Чылі. І нават тое, што яны прынялі ўдзел у здымках гэтага палітычнага фільма, сведчыць аб

іх грамадзянскіх перакананнях.

Ролі прэзідэнта Альендэ выконвае Найча Петраў, адзін з заснавальнікаў балгара-французскага кінематографа, у творчай біяграфіі якога ўжо налічваецца дзесяцікі кінагерояў. У фільме таксама заняты балгарскія акцёры Дзімітр Буйнозаў, Коста Цонеў, Антон Гарчаў, Иван Налбантаў. Дырэктар студыі мастацкіх фільмаў у Сафіі Иван Папярданаў паведаміў, што здымкі фільма ўжо закончаны. «Урыўкі, якія мы глядзелі, — сказаў ён, — вельмі выразныя і цікавыя...». Цяпер Эльвіо Сахо ў Парыжы працуе над мантажом і агучваннем свайго новага твора.

Прэм'ера фільма «Над Сант'яга дождж» адбудзецца адначасова ў Парыжы і Сафіі.

Рыгор ЧЭРНЕУ,
балгарскі кінакрытык.
(Сафія-прэс).

МЭТА — ВЫХАВАННЕ

Калі ў 1965 годзе ў Парыжы сямя дзяржэўнага было створана Міжнароднае аб'яднанне дзіцячых і юнацкіх тэатраў, пругучалі і яго выхадныя тэзісы — «тэатр з'яўляецца універсальным сродкам узгаднення народаў», «служыць справе міру», закліканы дапамагчы ў выхаванні маладога пакалення». У статуте гаворылася таксама: «Аб'яднанне праследуе мэту садзейнічаць развіццю дзіцячых і юнацкіх тэатраў пры дапамозе ўсталявання кантактаў і абмену вопытам паміж работнікамі тэатраў розных краін для аб'яднання творчых сіл і павышэння адзінства значэння іх уплыву на гледача».

Да нядаўняй Генеральнай асамблеі ў Берліне ў Аб'яднанне пасля стварэння нацыянальных цэнтраў уваходзіла 27 краін, 24 з іх паслалі ў Берлін сваіх прадстаўнікоў — Алжыр, Аўстралія, Бельгія, ФРГ, Балгарыя, Італія, Югаславія, Куба, Галандыя, Перу, Румынія, Швейцарыя, Іспанія, Шыцкая, СССР, Венгрыя, ЗША. Далейшыя 12 краін (сярод іх — Індыя, Японія, Мангольская НР, Аўстрыя, Швецыя і Сірыя) таксама прымалі ўдзел у кангрэсе. Далія і Венесуэла, а таксама Турцыя сталі ў Берліне краінамі — членамі Аб'яднання. Гэта, як і ўдзел многіх артыстаў, педагогаў, кіраўнікоў тэатраў, прафесараў вышэйшых навучальных устаноў, мастакоў, журналістаў, драматургаў, балетмайстраў і кампазітараў прадэманстравалі пастаянна растучую цікавасць да дзейнасці дзіцячых і юнацкіх тэатраў.

Выканаўчым камітэтам Аб'

яднання была пастаўлена мэта: «Прафесіянальны артыст і школа». З дакладам выступілі Жазэ Жэаль (Бельгія) і доктар Крыстэль Хофман (ГДР). Абодва дакладчыкі зыходзілі са свайго практычнага вопыту работы ў дзіцячым тэатры. Бельгіец палемізаваў у сваім дакладзе супраць амбіцый каммерсантаў дзіцячага тэатра, якія робяць «інтарэс» за кошт сапраўднага тэатральнага мастацтва для дзяцей. Берлінскі тэатр Дружбы ён назваў адным з цікавых дзіцячых тэатраў. У прыватнасці, адзначыў стаючую ролю такога цэнтралізаванага тэатра ў параўнанні са «спектаклямі вандруючых тэатраў» іншых краін, работу пастаяннага педагогічнага аддзела пры тэатры, а таксама кантакт артыстаў з маладымі гледачамі.

Доктар Хофман зыходзіла ў сваім дакладзе з рознасці і агульнасці, якія назіраюцца ва ўплыве тэатра і школы на фарміраванне асобы ў маладых людзей. З гэтага вынікае саўдзел тэатра і школы ў жыцці ўсяго грамадства. Гэта дакладчыца паказала на многіх прыкладах з работы дзіцячых і юнацкіх тэатраў ГДР. Асобна яна гаварыла аб пастаюўцы п'есы дзецьмі ў школе, аб стварэнні вобразаў настаўнікаў і вучняў, а таксама аб значэнні непасрэднага кантакту з дзецьмі. Ва ўсіх сустрэчах з дзецьмі артыст атрымлівае вялікую магчымасць выступаць у якасці эстэтычнага выхавальца, даводзіць да свядомасці асабліваці твора мастацтва, як эстэтычнага адлюстравання рэчаіснасці.

Прыватныя пытанні па асноўнай тэме абмяркоўваліся ў трох рабочых групах, якімі кіравалі Наталія Сац (СССР), Звездана Лаліка (Югаславія), Брайн Уэй (Вялікабрытанія). Дыскусія праводзілася і ў перапынках Кангрэса, і пасля наведвання тэатраў Восем тэатраў ГДР выступалі ў Берліне з 13 пастановамі для маладых гледачоў і прадаставілі замежным гасням магчымасць пазнаёміцца са шматграннай работай нашых тэатраў у гэтай галіне. На многіх гасцей з заходніх краін зрабіла вялікае ўражанне і эканамічная база дзіцячых тэатраў ГДР — будынік з уласнай тэхнікай, вялікія калектывы са сваімі педагогічнымі аддзелаў, а таксама пастаянная дзяржаўная дапамога. Акадэмія педагогічных навук арганізавала вялікую выстаўку, на якой былі прадастаўлены і вучэбныя дапаможнікі па такіх прадметах, як музыка, эстэтычнае выхаванне і літаратура.

Генеральная асамблея Аб'яднання выбрала ў Берліне Выканаўчы камітэт і яго бюро, а таксама прэзідэнта. Прэзідэнтам абраны Улалзімір Адамак (ЧССР), віцэ-прэзідэнтамі — Джойс Куліта (Канада), Ільзе Родэнберг (ГДР) і Марыя Сун'ер Ройг (Іспанія); генеральным сакратаром — Рэзе-Мары Мудуз (Францыя) і канцэлем — Іон Сучан (Румынія). Ранейшаму прэзідэнту Нэт Ік (ЗША) за яго шматгадовую работу ў кіраўніцтве і арганізацыі была вышесена падзяка.

Ільзе РОДЭНБЕРГ.
(«Панарама ГДР»).

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

- МАЙСТЭРСТВА ІЛЮЗІЯНІСТА
- ДАВЕДНІК СЯБРОЎ
- ЮГАСЛАЎСКИ АНСАМБЛЬ

І ЧАРАЎНІЦТВА, І НАТХНЕННЕ

Дваццаце стагоддзе так прывучыла да чудаў, што сёння ім не вельмі здзівіш. Ну, хіба што дзцей з іх непасрэднай верай у чараўніцтва, з іх нявольнай прагай казачных пераўтварэнняў, таямнічых зніжненняў і з'яўленняў, якіх так многа бывае ў цыркавым ілюзійным рэву. Але чаму тады не толькі дзённыя прадстаўленні «...чарадзею пры ўдзеле і пад кіраўніцтвам лаўрэата міжнароднай прэміі Аскара эльдамага ілюзійства Ігара КіО», а і вясельныя, для дарослых, праходзяць пры перапоўненых трыбунах Палаца спорту? Адкуль такая цяга да чудаў?

— Вы забавілі, што ў любові таварыскай кампаніі найбольшай папулярнасцю карыстаецца той, хто ўмее паказваць фокусы? — адказаў пытаннем на пытанне Ігар Эмільевіч. — Вось хтосьці пачаў чытаць вершы, і памусціў гэта падабаецца, а памусціў не. Хтосьці запіваў песню, і яе не ўсе падтрымалі. А фокусы захапляюць усіх, бо людзі даюць трэніроўку розуму. Гэта заўсёды спадарожніцтва розуму, падыход «на землівацца». А калі фокус аднаўдана выконваецца спрытна і дакладна, то гэта ўжо цікава ўдзя.

На наш прадстаўленне людзі ідуць адначыць, пасмяяцца, паспрабаваць разгадаць чараўніцтва загадкі, няна і я мяне памочнікі ім паказам. Ні бацька, ні старэйшы брат, ні я ніколі не ставілі сабе задачы дэманстраваць глядачам знаёмыя звышсуды. Звычайна нумары вельмі простыя, нічога ў іх няма звышнатуральнага. Ільві ў клетцы залучыла, а потым у ёй з'явіўся лев. Або, скажам, пераўтварэнне надакучыных клоўнаў у ліліпутаў... Гэта і з'яўляецца можа зрабіць! Дома, на працоце або ў гасцях. Бо гэта так проста.

— Глядачы ўзрунены ў адвартным. Мой сусед, напрыклад, даназваў усім, што вашы нумары пабудаваны на складаных матэматычных разліках і розных тэхнічных прыстасаваннях.

— Вось на гэта і разлічвае ілюзійнік! Глядач шукае тлумачэнне ў складанасці, а мы, артысты ілюзійнага жанру, стараемся зрабіць звышнатуральнае неавычальным. Чым прасцей, тым эфектыўней трук, тым ён больш займальны. Калі б ваш вольны сусед быў больш уважлівым, пасіваў бы інду-

АД СТРОМ ЯДРАНА

Пасланцоў югаслаўскай эстрады заўсёды цэпла вітаюць тысячы меламанаў. Слухачы ведаюць, што артысты з братняй сацыялістычнай краіны прывяжуць да нас жамчужыны фальклору усіх рэспублік сваёй Федэрацыі, што ў рэпертуары абавязкова будуць новыя творы сучасных кампазітараў і

абдуцца прэм'еры песень, якіх мы яшчэ не чулі.

Тан было і на гэты раз. Амаль тыдзень мінчане сябравалі з канцэртнай групай спеваў і ансамблем «Загрэб». Лірычная споседзь знакамітага сэрца і ўспамін былога партызана, жартунага песня і апрацоўка гаспадары адважлівага мелоды, што рэжам адгунаецца ў гарах. — вось дыяпазон таго, што гучала ў выкананні гасцей Мінска ў ліпені. Дружнымі апладысмантамі сустракала аўдыторыя выступленні шчырай і ўз-

рушанай кожнай сваёй песняй Міо Калембер, духоўнага і ўзнёслага Іану Шарфелі, рукавага і пластычнага Івана Палеа, стрыманага і летуценнага Зані Дурэмавіча...

Зладжаную ігру і добрае адчуванне індывідуальнасці кожнага саліста традыцыйнага інструментальнага ансамбля «Загрэб». Публіка добразычліва сустракала і аранжыроўкі вядомых мелодый, зробленыя самімі ўдзельнікамі ансамбля, і арыгінальныя нумары, прызначаныя для выканання аркестрам.

Снявае Іану Шарфелі.

А гэта — «Загрэб».

Фоты Ул. КРВКА.

У ВАРШАЎСКИМ АРХІВЕ

Кніжка, пра якую мы будзем весці гаворку, падтрымае найперш навуковым і гісторычным, фалькларным і этнографічным матэрыялам, даследчым кантэкстам і вясельні на Беларусі. Гэта другі том выданняў рэспубліканскага выдання «Варшаўскі архіў» у перакладзе беларускай Калерэі і Ёана Стумер пры ўдзеле Галіны Стэфановіч. Над рэдакцыяй Галіны Стэфановіч, Варшава, 1973 г.). Дзесяць плошчы кніжкі прымаюць асабліва цікавыя, сабраныя ў розныя часы на беларускіх землях.

Першая частка рукапісных дакументаў з беларускіх земляў — выпіскі з літаратурных твораў, апісанні падарожжаў з мшкі «на воды», розныя звесткі і сказы вайніц і павяі, гаспадары і дасведчаныя народы і г. д. Тут адначасна твора для аматарскіх спектакляў, апошні, пераказанні пераказаных і французскай мовы, Сярд літаратурных твораў — пераклады і выпіскі з А. Бальзака, Ф. Шатобрыяна, В. Гюга, Ж. Д'Альфонса, Ж. Б. Мольера, А. да Мюса, Ж. Б. Русо, Валтара, пераклады бокі І. Крэдота, першы на польскі, французскі, нямецкі молах.

У пачатку апісана ўвесь архіў Міхала Федароўскага — вельмі багаты, надзвычай каштоўны збор літаратурных, этнаграфічных, фальклорных, мовазнаўчых і іншых матэрыялаў, сабраных даследчыкам на Беларусі ў 1877—1905 гг. Тут апісаны дакументы XVI—XIX стст. з розных двароў архіваў Беларусі. Іны датычацца палітычных, адміністрацыйных і

гаспадарных спраў. Вядзены і апісаны Літоўскія інаводствы Навагрудскае, Паліцкае, Брэсцкае, Мінскае, Валынскае і Трокенскае; шматлікі з гродзеніх і земскіх актываў, а судовых кніг, акты купі-продажу зямель, лістоў, вясель, дорных і траматэ, звышнатуральнага, павяі, судовай прыяноўні і інш. Гэтыя матэрыялы былі найважнейшым адлюстраваннем імяціна і разнастайнага імя тагачаснага грамадства і звычайнага жыцця шляхты і сялян, вясельна-барачкоў беларускага народа з прынамітамі, асабліва тыя не правы, які ўдзельнічалі ў часта масавым, цэлым пэрыядам, ад найбольш лютых паноў, продаж прыгонных сялян і г. д.

Нашаму чытачу добра вядома «Люд беларускі» М. Федароўскага. Пяць і шоста тэмы яго, суды ўважліва беларускія народныя песні, выданы ў ПНР у 1956 і 1960 гг. Сярд гэтыя кніжачкіны тэма іх — 4171 тэкст і талі 1500 мелодый матэрыялы з архіва даследчыка. Але архіў М. Федароўскага месціць шматлікіх рэчываў каштоўны матэрыялы, які датычацца беларускай этнаграфіі і фалькларыстыкі. Гэта архаічны Федароўскі архіў XIX ст. апісанні беларускіх вельмі багатых (вукавае, юр, даўжыня, структура вясель і інш.), і сямейных (храсьціны, вясель, пахаванні) абрадаў і звычай.

Этнаграфію, якая даследчыцкім матэрыялаў культуры Беларусі XIX ст., несумнінна, значна вышэй апісанні вясельных беларускіх этнаграфічных звышнатуральнага гаспадары, гаспадары

ствы, рыбакства, бортніцтва, хатняе і хатняе, пасадарыцтва прылады, дзівячых цацек, здымкі, здымкі і г. д.), імя М. Федароўскага выданы на вясельні ішоў дорны Мусон — праз мясціна і вясельні дасведчаны ў Варшаўскі архіў XIX ст.

Уважліва беларускіх мовазнаўчых вясельні прыяноўні 411 ст. іштара пачаўся, імя павяі дзе пра матэрыялы дз беларускіх падвясельні слоўніка, сабраныя М. Федароўскім у нашай 19—пачатку 20 стст.

Той, хто цікавіцца гісторыяй кнігадрукавання на беларускіх землях у XVII ст. не пройдзе без уважліва матэрыялы 293 (стар. 141 каталога), дзе наведзены пра вясельні Германія з Нойдэнбург у тым дорытм асабліва: «Памешчан або гаспадары інаціна ў годзе 1662 у дорытм аддадзены. А вясельні з імяціна на польскую мову пераказаны ў годзе 1671 і наўторны ў дорытм аддадзены; у Славне ў дорытм годзе 1673 у 3-м». Цікава, што гэтым выданнем прыведзены імя Матэрыялы вясельні Іванка Александр Філіпоўскага, студэнта Варшаўскага універсітэта ў 1827—28 гг., імя матэрыялы трапілі ў рэспубліку аддадзены бібліятэкай Варшаўскага універсітэта і апісаны ў каталогу.

Імя бачым, імяціно — надзвычай дорны дасведчык, імя імяціна перад беларускім дасведчыкам канчаткова імяціно імяціна вясельні тых скарбаў, імяціна сабралі старэйшыя вясельні і на-гаспадары абрысаваць імяціна польскія вясельні.

Янка САЛАМЕВІЧ.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ У ТАЛІНЕ

У Талін выязджала народная харавая капэла Магілёўскага гарадскога Дома культуры. Гэты лепшы творчы калектыў Прыдняпроўскага краю працягнуў нашу рэспубліку на Усеаюзным конкурсе харавых калектываў «Талін-75».

У рэпертуары магілёўчан — песні «Слаўся», «Партызанскія аюпы», «Спадчына», а таксама беларускія народныя песні «Козачка» і «Ой, загуду, загуду».

ЗДЫМАЮЦЬ КІНАМАТАГРАФІСТЫ ГДР

У Оршы закончылі здымкі

для тэлефільма «Думкі ў поездзе ад Брэста да Масквы», які ствараюць кінематаграфісты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Аўтары фільма — сцэнарыст і рэжысёр Карл-Эдуард Шніцлер, рэдактар Карл Шульц, апэратар Хоральд Краўзе — пазнаёмы тэлегледачы з Аршанскім ільню і мясакансервавым камбінатамі, з новабудульнымі горада.

ПРЭМ'ЕРА У БАРЫСАВЕ

Сваю новую работу — спектакль «Прыдуркавы Журдан» на п'есе М. Булгакава прадста-

віў на суд глядачоў Барысаўскі народны тэатр.

Пасаноўна галоўнага рэжысёра тэатра Л. А. Манаквай, афармленне мастака А. Ціхановіча і выкладчыка музычнай школы Е. Шапіры.

МЕЛОДЫІ «ЛІРЫ»

Лаўрэат Усерасійскага конкурсу артыстаў эстрады Ленінградскі вальна-інструментальны ансамбль «Ліра» закончыў свае выступленні ў Івацэвічах. Жыхары пачулі ў выкананні ансамбля песні ленынградскіх кампазітараў і іншыя сучасныя мелодыі.

БЕЛТА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месціна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага санратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і пэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вышляенчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юры ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [імя месціна галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.